

Faro project Beach Archaeology: activiteiten verslag

Dit document is het activiteitenverslag van het Faro project Beach Archaeology.

Team Beach Archaeology, december 2025

Voorwoord

In Zeeland bouwen we aan een *wetenschappelijk verantwoorde participatie in de archeologie*. Beach Archaeology was daar afgelopen ruim anderhalf jaar het vlaggenschip in. De Faro-subsidie en de cofinanciering en inzet door de Provincie Zeeland, het Zeeuws Archeologisch Depot, de Walcherse Archeologische Dienst, de University College Roosevelt Middelburg, het Koninklijk Zeeuws Genootschap der Wetenschappen, De AWN-afdelingen Zeeland en 'sGRAVENHage, Camping Oranjezon, Paviljoen Banjaardstrand, de Stichting Strandexploitatie Veere, en zeker ook de vrijwilligers, maakten Beach Archaeology mogelijk. Daardoor konden we ontdekken wat er relevant is in publieksarcheologie. Tijdens het project heeft Provincie Zeeland verschillende financieringen beschikbaar gesteld die de strandarcheologie extra impulsen gaven en zullen geven. We zijn het Faro team erkentelijk voor het werk dat door hen is geleverd om de subsidieregeling op te zetten en de proeftuinen, waaronder Beach Archaeology, de ruimte te geven om die ontdekkingstochten te ondernemen.

Dit activiteitenverslag vertelt wat we gedaan hebben, de tekst is volledig voor rekening van de coördinator van het project, Martijn van Poecke, Erfgoed Zeeland.

Op deze plek wil ik persoonlijk ook de inzet van de betrokken professionals en vrijwilligers benadrukken. De professionals hebben zich ingezet bovenop hun lopende werk, zonder hun inspanningen was dit project niet geformuleerd en niet uitgevoerd. De vrijwilligers dachten en deden mee en brachten hun tijd, kennis en enthousiasme.

Beach Archaeology werd zoveel meer dan een zoektocht naar scherven op een strand. Wanneer we aan nieuwe vrijwilligers en partners vertellen over wat het is, valt op hoe gelaagd en complex, en mooi en wonderbaarlijk het geheel aan het worden is, en dat het nog verder kan groeien. We hopen dat dat aan de hand van deze rapportage duidelijk wordt.

Tijdens het project heeft Team Beach Archaeology de zoektocht gebracht op verschillende congressen en evenementen, is er actief gedeeld op sociale media, werden persberichten verstuurd en zijn er verschillende berichten gepost op [de eigen pagina](#) op het Faro-platform.

We kregen ruime aandacht van de radio en geschreven pers. Een medewerker van Omroep Zeeland vertelde dat de online bezoekersaantallen omhoog schieten bij berichten over publieksarcheologie. De media aandacht heeft onze zichtbaarheid duidelijk vergroot. Mensen die vondsten kwamen tonen of naar een activiteit kwamen vertelden vaak dat ze er over hadden gelezen in de krant of er over hadden gehoord op de radio.

Na het aflopen van de Faro subsidie gaat Beach Archaeology verder, op verschillende manieren. De gezamenlijke website zal daar een belangrijk instrument in zijn, we gaan verder het visualiseren van het Romeins vlootstation en andere elementen uit de Romeinse geschiedenis in de omgeving van Oranjezon. De specialisten blijven vondstmeldingen aannemen en determineren, en oude collecties doorspitten. Er zijn stappen gezet om de Archeohotspot Zeeland op te starten, strandzoeken zal daar een activiteit in zijn.

We kijken uit naar de volgende fase en gaan uit van nog meer partners en vrijwilligers, samenwerkingen en vondsten.

En natuurlijk hopen we nog een keer dat Romeinse vlootstation te vinden.

Namens Team Beach Archaeology,

Martijn van Poecke

Erfgoed Zeeland

Coördinator Faro project Beach Archaeology

Contact: strandarcheologie@erfgoedzeeland.nl

Deel 1 Activiteiten

1a. Langdurige monitoring door vrijwilligers.

Begroot: 300 uur

Realisatie: circa 600 uur

Vaste zoekers

Bij de start van het project in maart 2024 kenden we 9 vrijwilligers die betrokken waren bij het zoeken op stranden naar archeologisch materiaal zoeken. Eind 2025 hebben we een groep van 25 mensen die zich als vrijwilliger verbonden hebben aan het project. De aanwas werd getriggerd door de publiciteit die draaide rond de uitnodiging om deel uit te maken van de zoektocht.

De meerderheid van deze groep zoekt actief op stranden naar archeologisch materiaal, een deel van hen is op een andere manier betrokken, met name in het helpen determineren van vondstmateriaal. Dat gaat ook over het determineren van fossielen.

De strandzoekers zoeken gericht naar archeologisch materiaal, met variatie tussen ‘alles oprapen’ en ‘focus op een specifieke vondstcategorie’. Meestal op een ‘eigen strand’, waardoor een collectie van dat strand ontstaat. Zij hebben ervaringskennis over effecten van storm, zandsuppleties en waterlijnen en stemmen hun zoektochten af op de omstandigheden. Er is geen onderlinge concurrentie. Als zij nieuwe zoekers zien, moedigen ze deze nieuwe zoekers aan om te melden bij de betrokken instanties zoals het Zeeuws Archeologisch Depot, de Walcherse Archeologische Dienst en Erfgoed Zeeland. Een deel van de zoekers richt zich ook actief op fossielen. Zij melden hun vondsten en stellen hun collecties beschikbaar voor studie.

Deze 25 vrijwilligers zijn lid van *Team Beach Archaeology*. Dat betekent dat zij uitgenodigd worden voor activiteiten en meewerken aan het behalen van projectresultaten. Waar nodig helpen professionals hen om vondsten beter te herkennen door hun kennis te vergroten, waardoor zij gericht kunnen zoeken. Dat is bijvoorbeeld van belang bij het herkennen van vuurstenen werktuigen tussen het natuurlijke vuursteen. Er zijn ook vrijwilligers die determinatie doen. De AWN-werkgroep 's-GRAVENHage determineert elk jaar de nieuwe vondsten van een zoeker, twee vrijwilligers determineren fossiele vondsten.

In het project is zo een wederkerigheid ontstaan die cruciaal bleek voor het slagen van het project. Veel zoekers hebben ervaren dat vóór de start van Beach Archaeology er weinig vervolg kwam vanuit de professionele hoek op een vondstmelding. Vondstmeldingen werden uiteraard aangenomen en

opgenomen in Archis, en de determinering werd genoemd aan de melder, maar meer gebeurde er in hun ogen niet.

De realiteit is dat de professionele archeologische wereld te weinig aanleiding en ruimte heeft om onderzoek te doen op sites waar geen omgevingsvergunning speelt. De interpretatie van verschillende vrijwilligers was dat de professionele wereld er schijnbaar weinig belang aan gaf. Verschillende zoekers gingen zelf op zoek naar kennis over bijvoorbeeld de Romeinse tijd.

De vaste zoekers kenden elkaar bij de start van het project meestal niet, maar zijn inmiddels een eigen community gaan vormen. Ze hebben een gezamenlijke app-groep waarin ze bijzondere vondsten tonen en ervaringen delen.

In het project is aandacht besteed aan de verhouding van onze oproep tot de regelgeving in de archeologie. We kregen te horen dat er geluiden waren dat we mensen opriepen om mee te doen met archeologisch onderzoek, wat dan weer betekende dat het ging om een *Inventariserend Veld Onderzoek - Overig* dat uitgevoerd moest worden volgens de *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie*. Ook omdat verschillende deelnemende organisaties en personen KNA-geregistreerd zijn. Dit vraagstuk is uitgebreid besproken in een brede bijeenkomst. De conclusie was dat wij inzetten op langdurige monitoring, en dus niet bezig zijn met een IVO-O. Het juridisch kader is dat van de toevalsvondst. Ook werd geconcludeerd dat een instrument nodig was om het melden van strandvondsten, mét exacte coördinaten en foto, te faciliteren. Dit instrument is ontwikkeld en op moment van rapportage in de testfase. Hierover verderop meer.

Andere zoekers

Het vermoeden was dat nog veel meer mensen vondsten oprapen en thuis bewaren, zonder deze te melden. Om hen te bereiken hebben we bewust publiciteit opgezocht. De centrale boodschap, *Zoek met ons mee naar het Romeins fort!*, werd graag opgepikt door verschillende media. De media aandacht leidde er toe dat mensen zich inderdaad kwamen melden met vondsten van de stranden. Met verschillende verhalen, zoals *“Ik laat altijd de hond uit het strand en raap wel eens wat op, jullie mogen dat hebben”* en *“Ik ben ook eens gaan zoeken, ik weet niet of het iets is”*. We merkten dat bij lokale bewoners de beleving van de omgeving groeide. Er kwam een dimensie bij, van tijdsdiepte en identiteit.

Meestal ging het om goed materiaal, vooral aardewerk uit IJzertijd, Romeinse tijd en Middeleeuwen. Vaak besloten mensen om hun materiaal te schenken aan het Zeeuws Archeologisch Depot. Zonder het project waren deze vondsten niet bovengekomen.

De publiciteit richt zich ook op de Duitse toeristen, die in de zomermaanden massaal naar Zeeland komen. Speciaal voor hen kwam er een Duitstalige advertentie in de *Badkoerier*, *Helfen Sie uns?*

Vor zweitausend Jahren war Zeeland Teil des Römischen Reiches. Damals sah die Küstenlinie noch anders aus, und wo heute Meer ist, gab es früher Siedlungen. Über sie ist wenig bekannt. Aber regelmäßig werden kleine Überreste angeschwemmt. Scherben von Keramik, Stücke von Dachziegeln und Bruchstücke von Bausteinen. Einige Fragmente tragen sogar den Stempel der römischen Flotte. Es wird daher vermutet, dass sich irgendwo an der Küste bei Vrouwenpolder eine römische Marinestation befand. Zusammengenommen erzählen die Strandfunde ein Stück der römischen Geschichte.

Wir brauchen Ihre Hilfe, um die Teile des Puzzles zusammenzusetzen.

Er kwamen verschillende meldingen van Duitse badgasten binnen. Snel reageren was dan de boodschap, voordat zij weer naar huis trokken. Zij vonden het leuk om langs te komen bij Erfgoed Zeeland voor meer uitleg over de vondst en om materiaal te zien dat eerder gevonden werd. Het viel op dat deze badgasten zich ook verbonden voelen met de Zeeuwse kust.

1b. Strand- en depotdagen.

Begroot: 4 maal, begeleid door 3 archeologen, met ca 15 vrijwilligers
Gerealiseerd: 10 maal

Dag 1: 13 maart 2024, strand Oranjezon, Officiële kick off project

De eerste stranddag was ook de officiële kick-off van het project. Wethouder Tuk van gemeente Veere onthulde een bord van Beach Archaeology op een post van Stichting Strandexploitatie Veere.

De oproep *Zoek met ons mee!* werd opgepikt door PZC, Omroep Zeeland en Radio 1. De publiciteit zorgde ervoor dat strandzoekers, die wij nog niet kenden, zich kwamen melden. De groep ging gezamenlijk op zoektocht op strand Oranjezon. Een nazit bij strandpaviljoen Aloha Beach zorgde voor versterking van de community.

Dag 2: 26 april 2024, strand Oranjezon, Geofysisch onderzoek

Een deel van strand Oranjezon werd door ArcheoPro onderzocht met een geofysisch onderzoek. De opdracht voor dit onderzoek kwam vanuit de Provincie Zeeland, en is niet gefinancierd uit de Faro-subsidie. Vanuit het Faro-project hebben we wel een publiekscant toegevoegd.

Het onderzoek was deels een test (is dit soort onderzoek haalbaar op een strand), deels hoopten we de geul of rivier te vinden waaraan het Romeinse vlootstation gelegen kan hebben. We kozen voor dit stuk strand omdat hier vlakbij, in de jaren 80 en 90, door een strandzoeker Romeinse en Vroegmiddeleeuwse munten werden gevonden, die niet verspoeld waren.

Tegelijkertijd deed de Walcherse Archeologische Dienst een test met een zuigerboor, in de hoop oudere landschappen te vinden.

Onderdeel van de opdracht aan ArcheoPro was om de strandzoekers en studenten van de UCR Middelburg mee te nemen in het onderzoek, zowel in uitleg over hoe dit onderzoek werkt, als in het absorberen van hun kennis van het gebied met betrekking tot de veen en kleilagen uit de Romeinse tijd. Deze lagen komen soms tevoorschijn als een storm het strandzand wegslaat. Het onderzoeksrapport werd helaas nog altijd niet opgeleverd.

Het verhaal werd weer opgepikt door PZC, Omroep Zeeland en Radio 1.

Ook nu zochten we samen naar vondstmateriaal, bespraken we de opbrengst en hadden we een nazit bij Aloha Beach.

Dag 3: 4 mei 2024, Camping Oranjezon en strand Oranjezon, over zoeken en vinden

Op zaterdag 4 mei waren we te vinden in het mooie gebouw van Camping Oranjezon. We waren een bont gezelschap van strandzoekers, vrijwilligersorganisaties AWN en KZGW, professioneel archeologen, UCRonderzoekers, PAN, studenten en een rijksambtenaar. Dat bonte karakter van verschillende achtergronden is in toenemende mate kenmerkend voor Beach Archaeology.

Het thema van de dag was 'zoeken en vinden'. Op een grote kaart markeerden strandzoekers hun zoekgebied om te kunnen afstemmen. We bespraken manieren van registreren van strandvondsten. Er was een workshop vuursteen slaan, om vuurstenen artefacten beter te kunnen onderscheiden van het natuurlijk vuursteen op de stranden.

Aagje Feltbrugge van het Koninklijk Zeeuws Genootschap der Wetenschappen liet zien hoe een strandzoeker decennia geleden, in een klapper, minutieus bijhield tussen welke strandpalen en onder welke omstandigheden zij haar collectie van Romeins aardewerk oprapte. Een analoge spreadsheet eigenlijk, waar we nu van profiteren. Uiteraard liepen we ook op het strand.

Interessant is dat verschillende strandzoekers voorstelden om een keer een systematische survey te doen. Zitten we dan wel in een formeel Archeologisch Onderzoek met alles wat daar bij hoort? Wie is dan verantwoordelijk voor de afwikkeling ervan? Er is behoefte aan meer georganiseerd zoeken maar protocol 4003 voelt dan weer te zwaar. Onze gedachte: er is behoefte aan een alternatief dat hier tussen in ligt. De gedachte van een systematische survey werd op de bijeenkomst van 17 januari 2025 opgepakt.

Dag 4: 14 juni 2024, Banjaardstrand, Nationale Archeologie Dagen

Op 14 juni 2024 stond team Strandarcheologie Zeeland op het strand bij Kamperland.

Strandpaviljoen Banjaardstrand ondersteunde ons door strandhokjes en tafels beschikbaar te stellen. We stonden daar om te laten zien wat er op de Zeeuwse stranden gevonden wordt. Op tafels lagen fossielen, vuurstenen werktuigen uit het midden paleolithicum en mesolithicum, aardewerk en munten uit de ijzertijd, Romeinse tijd en middeleeuwen.

Verschillende mensen kwamen langs om hun gevonden materiaal te laten zien. Dat begint met: Ik weet niet of het wat is maar ik hoorde op de radio dat jullie hier nu zijn dus ik kom maar even langs... Waarna een Romeinse tegula uit een boodschappentas wordt gehaald, of vroegmiddeleeuws aardewerk op tafel komt. Alles is direct gemeld bij Meldpunt Erfgoed Zeeland. We zien dat onze zoektocht naar het Romeinse verleden van Zeeland door mensen uit de regio opgepikt wordt. Mensen zijn nieuwsgierig en willen helpen. We geven daarom een flyer mee, met uitleg over strandarcheologie en met de QR-code van het loket voor vondstmeldingen.

Dag 5: 13 september 2024, Workshop IJzertijd

We zoeken het Romeinse vlootstation, maar zijn ook nieuwsgierig naar de periode ervoor. De IJzertijd heeft dus ook onze aandacht. Op de stranden liggen er veel scherven uit die tijd. Versieringen met vingernagel, vingertop en lijnen, of gewoon onversierd, als je er op het juiste moment bent heb je beet. Onze strandzoekers herkennen dat aardewerk wel. Het kan behoorlijk versleten zijn door het rollen in de branding, maar het verschil met Terra Sigillata, gedraaid Menapisch en jonger materiaal is duidelijk genoeg.

Bij dat IJzertijd aardewerk hebben we drie vragen. Kunnen we preciezer dateren? Wat zegt het over die tijd? En: waar komt het precies vandaan? Is het enigszins *in situ* of heeft de zee het ver verplaatst?

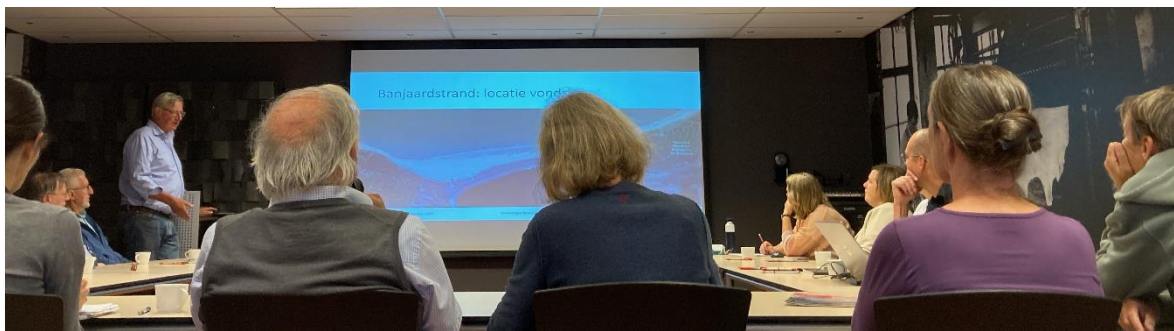

De AWN werkgroep 's-GRAVENhage bekijkt elk half jaar de nieuwe vondsten van één van de strandzoekers van het Banjaardstrand. Die collectie telt - in september 2024 - bijna 1000 scherven uit de IJzertijd: het resultaat van structureel en langdurig monitoren op één specifiek strand. De werkgroep beschrijft deze scherven volgens de methode van Simone Bloo, specialist IJzertijd aardewerk van BAAC.

Daarnaast brengt de werkgroep data over de bewegingen van kust en zeebodem samen. Het doel is daarmee een model op te zetten dat helpt om de herkomst van de scherven te bepalen. De resultaten zullen gepubliceerd gaan worden door de werkgroep. Een mooi voorbeeld van *citizen science* die specialistische kennis toevoegt aan het geheel.

De Provincie Zeeland stelde een budget beschikbaar waarmee de werkgroep Simone Bloo kon inschakelen om het werk te controleren. Vanuit Beach Archaeologie hebben we dat benut om er een workshop voor de vrijwilligers en professionals van te maken.

In de grote zaal van Erfgoed Zeeland vertelde Bert van der Valk, veldwerkcoördinator van de AWN werkgroep, over de stand van zaken van het onderzoek naar bewegingen van de zee en de mogelijke herkomst van het IJzertijd aardewerk.

Simone Bloo vertelde over informatie die uit dit aardewerk gehaald kan worden. Voor vrijwilligers, strandzoekers, studenten en professionals was het een boeiende kennismaking met het onderzoeken van prehistorisch aardewerk, danwel een verdieping van hun kennis.

In de uitlegzaal van het Zeeuws Archeologisch Depot volgde een hands-on IJzertijd aardewerk markt. Andere privé collecties werden bovengehaald - is dit nu ook IJzertijd of toch niet? - en typische voorbeelden werden bestudeerd - is dat profiel nu typisch Marne? - en toegelicht.

Zo'n workshop als deze is telkens een vrolijke chaos van materiaal in handen hebben, ervaringen uitwisselen, elkaar verder helpen. Dat past goed bij ons project: plezier en kennis gaan hand in hand en we helpen elkaar graag verder.

Het Harmonisatieoverleg van toetsende instellingen heeft besloten dat deelname aan deze workshop voor actoren die ingeschreven zijn in het actorenregister voor archeologen, als nascholingsactiviteit is erkend. Deelname levert 1 onderhoudspunt op in de categorie A03.

Dag 6: 21 september 2024, Oranjezon, Het Groene Strand

Het Groene Strand is een aanpak om de natuur meer ruimte te geven op de stranden, door een alternatief aan te bieden voor machinaal opruimen. Groepen vrijwilligers wandelen in strandexpedities over specifieke stranden om menselijke rommel weg te halen en natuurlijk materiaal als aangespoeld zeewier juist te laten liggen. Er zijn strandexpedities in Friesland, Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland. Meer info? Kijk hier: [Het Groene Strand](#). Strand Oranjezon is zo'n Groen Strand.

Beach Archaeology vindt dit natuurlijk een mooi initiatief. Al hopen we dat er geen archeologische resten mee de afvalbak in gaan.

Op zaterdag 21 september was er een strandexpeditie bij strand Oranjezon. Team Beach Archaeology was er bij. Een van onze strandzoekers gaf uitleg over wat er aan archeologie gevonden kan worden en liep mee om te bekijken of er niets weggegooid wordt dat eigenlijk in het archeologisch depot thuis hoort. Er werd rommel opgeruimd, maar ook ijzertijd aardewerk en middeleeuws aardewerk.

Dag 7: 21 november 2024, medewerkers archeologie Bevelandse gemeenten

Erfgoed Zeeland, de Bevelandse gemeenten en Tholen vormen samen het Oosterschelde Archeologisch Samenwerkingsverband (OAS). De archeologisch adviseur van de gemeenten en de gemeentelijk medewerkers met archeologie in hun portefeuille trokken op 21 november 2024 naar het Banjaardstrand, als onderdeel van de jaarlijkse studiedag. Vrijwilligers van Team Beach Archaeology, de provinciaal archeoloog en de beheerder van het Zeeuws Archeologisch Depot waren aanwezig om toelichting te geven op strandarcheologie en samen met de gemeentelijk medewerkers het strand op te gaan om te zoeken.

De oogst was mooi, vooral een randfragment van aardewerk uit de 5^e eeuw trok aandacht. Een inhoudelijke vraag is of er bewoningscontinuïteit was na het wegtrekken van het Romeinse leger. Materiaal uit de periode direct daarna is dus erg relevant. Dat toont nog eens aan dat elke vondst een *gamechanger* kan zijn.

Dag 8: 17 januari 2025, Oranjezon, Protocol strandsurvey

Beach Archaeology is een samenwerkingsverband van particulieren, vrijwilligersorganisaties, lokale ondernemers, onderwijs instellingen, overheden, Walcherse Archeologische Dienst, Zeeuws Archeologisch Depot, maatschappelijke organisaties, Erfgoed Zeeland.

Samen trachten we een beeld te krijgen van het kustlandschap van Veere en Noord-Beveland in de Romeinse tijd. We proberen het Romeinse vlootstation te lokaliseren dat ergens bij Oranjezon gelegen moet hebben en proberen te begrijpen hoe de regio functioneerde in de Romeinse Limes, de grenszone van het Romeinse rijk. Het project heeft expliciet (ook) archeologisch-inhoudelijke ambities.

Om dat beeld te kunnen vormen roepen we mensen op om archeologische vondsten op de stranden te verzamelen en te melden, en te laten zien wat in voorgaande jaren verzameld werd. We nodigen mensen uit om partner te zijn in dit archeologisch onderzoek.

De vraag is hoe ons archeologisch onderzoek, en de brede oproep om hier aan mee te doen, zich verhouden tot de formele regels. Begeven we ons op een hellend vlak? Is er frictie tussen onze bedoelingen en de kaders voor archeologische monumentenzorg?

Archeologisch onderzoek is in Nederland niet vrijblijvend. Er is wet- en regelgeving, bedoeld om te garanderen dat archeologisch erfgoed niet ongezien verdwijnt door ruimtelijke ontwikkelingen en dat archeologisch onderzoek op de correcte wijze gebeurt en de resultaten op zo'n manier gedeponeerd worden dat later onderzoek die resultaten optimaal kan betrekken.

In Beach Archaeology zijn partners betrokken die gecertificeerd zijn voor het doen van archeologisch onderzoek. Een strikte lezing van de regels zegt dat wanneer een gecertificeerde organisatie oproept tot een archeologisch onderzoek, dit altijd volgens de protocollen moet. In dat geval zou strandarcheologie onder het protocol voor een *Inventariserend veldonderzoek - Overig* (IVO-O) vallen. Dat was althans een boodschap die vanuit landelijke kanalen bij ons kwam.

Het protocol IVO-O heeft als doel: het toetsen van een verwachtingsmodel, om op basis daarvan het bevoegd gezag te kunnen adviseren of er vervolgonderzoek nodig is in het kader van een ruimtelijke ontwikkeling. In die zin past het protocol van een IVO-O niet goed bij ons Beach Archaeology project.

Beach Archaeology is ook een zoektocht naar mogelijkheden voor participatief niet-gravend onderzoek binnen de huidige wet- en regelgeving. We zijn een Faro proeftuin en verkennen mogelijkheden voor het implementeren van Faro principes in de huidige erfgoedpraktijk.

Het bijzondere van de archeologie op de stranden is dat het een langdurig proces is. We moeten wachten tot vondsten zichtbaar worden als gevolg van de bewegingen van water en zand. We hebben mensen nodig die de stranden aflopen en de vondsten oprapen die op dat moment zichtbaar zijn. We hebben afspraken nodig over wat de beste aanpak is. Waar zoek je, hoe zoek je, waarom zoek je, welke gegevens worden vastgelegd en hoe doen we dat?

In een bijeenkomst op 17 januari in Camping Oranjezon hebben we deze twee vragen bij de kop gepakt:

- hoe verhoudt deze oproep om mee te doen met archeologisch onderzoek zich tot de geldende wet- en regelgeving?
- wat is de goede aanpak?

Aanwezig waren: strandzoekers, vrijwilligers van verschillende AWN afdelingen en van KZGW, Walcherse Archeologische Dienst, de Provinciaal archeoloog, de beheerder van het Zeeuws Archeologisch Depot (die ook aanwezig was als senior KNA materiaalspecialist), PAN, RCE, Erfgoed Zeeland.

De belangrijkste conclusie was:

- De zoektochten op de stranden beschouwen we als een langdurige monitoring. Juridisch zien we dit binnen het regime van de toevalsvondst. Er is dus geen sprake van een IVO-O.
- Bij een vondstmelding hoort de bepaling dat deze gemeld wordt, met de juiste coördinaten. We verwachten van de deelnemers aan onze zoektocht dat zij inderdaad de vondsten melden, met de exacte coördinaten. Dit is tenslotte essentiële informatie voor de inhoudelijk onderzoek.
- Het vastleggen met coördinaten is lastig op de stranden. De locatievoorziening op een gsm werkt niet altijd goed, en bij weer en wind is het niet fijn om extra handelingen uit te moeten voeren. Er is behoefte aan een instrument dat het heel gemakkelijk maakt om op een strand een vondst vast te leggen mét juiste coördinaten.
- Vanuit Beach Archaeology zoeken we een manier om zo'n instrument te (laten) ontwikkelen. De winst hiervan is ook dat we daarmee mensen eenvoudig partner kunnen maken: ga zoeken, en gebruik dit instrument.
- Voor langdurige monitoring zijn toegewijde vrijwilligers goud waard. Het kan nuttig zijn om het model van de vroegere "ROB-correspondent" terug te halen, in gemoderniseerde vorm.
- Voor de professioneel archeologen ontstond het gevoel dat de KNA zelf ter discussie gesteld werd. Dat was niet de onderliggende intentie.
- De KNA heeft zondermeer waarde, door vast te leggen wat de goede dingen zijn om te doen en wat de goede manier is. De context van de omgevingsvergunning is echter op een strand niet aan de orde. Het zou nuttig zijn om een nieuw protocol uit te werken dat zich toespitst op langdurige monitoring door vrijwilligers, dat aangeeft wat de goede dingen zijn en de goede manier, voor die specifieke situatie. In ons project werd duidelijk dat de inzet van

professionals zoals materiaalspecialisten dan gegarandeerd moet zijn, om inderdaad inhoudelijke kenniswinst te kunnen behalen. Die inzet is nu, binnen de Malta gedreven archeologie, niet geborgd. Een Faro-kader zou dit moeten regelen.

- PAN geeft aan dat zij al een app hebben laten ontwikkelen waarmee vondsten gemeld kunnen worden. Een aantal strandzoekers werkt hier al mee. De app van PAN heeft zijn eigen waarde en functie, maar is minder geschikt voor gebruik op een strand. Er is iets nodig dat eenvoudiger is. Daarmee kan er een gevoel van concurrentie ontstaan. Dat is niet de boodschap die Team Beach Archaeology wil afgeven. Het raakt wel een grotere discussie over de verantwoordelijkheid voor het aannemen en verwerken van vondstmeldingen.

Dag 9: 21 mei 2025, workshop strandarcheologie voor vrijwilligers Het Groene Strand

Het Zeeuws Landschap organiseerde op 21 mei een workshop Strandarcheologie voor vrijwilligers van Het Groene Strand en geïnteresseerden. Vanuit Team Beach Archaeology gaven we een uitgebreide toelichting op archeologische vondsten: wat kun je vinden, hoe komt het dat deze gevonden worden, welke informatie levert het op, hoe werkt een vondstmelding.

Dag 10:

14 juni 2025, Nationale Archeologie Dagen, strand Oranjezon

Op 14 juni stond Team Beach Archaeology opnieuw op het strand, als activiteit tijdens de Nationale Archeologie Dagen. Net als in 2024 met tafels met vondsten er op, om uitleg te geven en vondstmeldingen aan te nemen.

Dit jaar was onze nieuwe partner Unesco Geopark Scheldedelta ook van de partij, met eigen infomateriaal op tafels.

De connectie met Beach Archaeology ligt primair in de landschapsreconstructies van verschillende momenten in het verleden die het Geopark maakt.

De wetenschapskamer van het Geopark heeft volop meegewerkt aan de visualisatie van het kustlandschap uit de Romeinse tijd, een resultaat van Beach Archaeology.

De activiteit was ook het moment waarop strandzoeker Jeroen van de Brande zijn omvangrijke collectie Romeins materiaal aan het Zeeuws Archeologisch Depot schonk. Gedeputeerde Harry van der Maas nam de schenking in ontvangst.

De publiekstrekker was toch het zandkasteel dat we met een grote groep kinderen & hun ouders hebben gemaakt. Dit was niet zomaar een zandkasteel, maar een Romeins fort van 6 op 6 meter groot. De kinderen kregen een schep mee met het logo van Beach Archaeology er op mee, en een certificaat. Het maken van het zandfort werd begeleid door Judith van [Jutti Frutti Creatief vermaak](#).

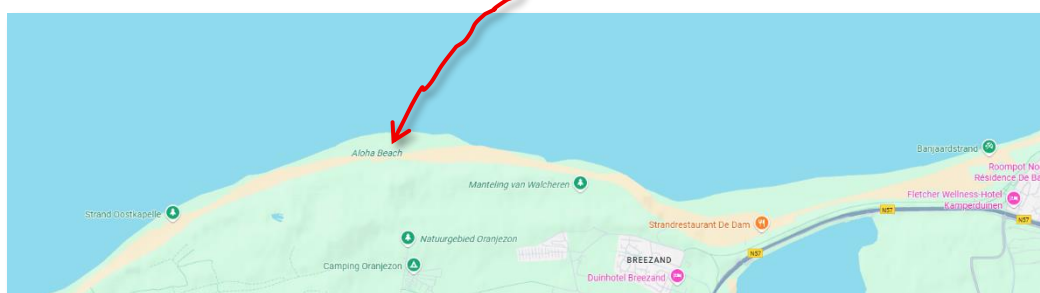
2a Informatiepunt

Begroot: één informatiepunt

Gerealiseerd: één informatiepunt

De doelstelling van het informatiepunt was:

- brede informatievoorziening
- betrekken van belangstellenden
- aanvullen van de langdurige monitoring van het strand.

Een informatiepaneel werd geplaatst op een post van Stichting Strandexploitatie Veere. Deze stichting staat in voor de strandwachten én het schoonhouden van de stranden in de gemeente Veere. De post staat op strand Oranjezon bij de duinovergang. We kozen voor Oranjezon omdat dit strand een kanshebber is voor de locatie van het Romeins vlootstation: in de jaren '80 en '90 werden hier Romeinse munten opgepiept die duidelijk niet verspoeld waren.

Met de publiciteit bij dit paneel werd de oproep *Zoek met ons mee!* gelanceerd. Een bewuste keuze, omdat we mensen willen betrekken, we hebben de inzet van vrijwilligers nodig in de monitoring van de stranden. Deze oproep past naar onze mening ook bij het Verdrag van Faro.

Lag hier ooit een Romeinse haven voor de kust?

2.000 jaar geleden hoorde Zeeland bij het Romeinse Rijk. De kustlijn liep toen anders, en waar nu zee is lagen vroeger nederzettingen. Er is eigenlijk weinig van bekend. Maar er spoelen wel geregeld kleine brokjes informatie aan op het strand. Scherven van aardewerk, stukken van dakpannen en brokstukken bouwsteen. Sommige fragmenten hebben zelfs een stempel van de Romeinse marine. Daarom wordt gedacht dat hier ergens aan de kust een Romeins vlootstation lag. Samen vertellen de strandvondsten een stukje van het Romeinse verhaal.

Wij hebben jouw hulp nodig om de puzzelstukjes samen te voegen. Vind je iets op het strand? Geef het door aan Meldpunt Erfgoed Zeeland. We horen graag wat je waar en wanneer hebt gevonden. Samen kunnen we dan mogelijk de ligging van de verdwenen militaire haven achterhalen. Jouw vondst wordt gebruikt in het onderzoek naar de Romeinen in Zeeland. Scan de QR-code voor meer informatie en om eenvoudig een melding te doen. We zijn blij met elke melding!

Beach Archaeology

1 Romeinse vondsten op het strand | foto's Marten Klop.
 – Sfeerimpressie van de verdwenen havenplaats
 Ganuenta, ten noorden van Colijnsplaat | reconstructie
 Mikko Kriek.

Strand Oranjezon heeft een duinovergang van anderhalve kilometer, door het natuurgebied. Kort voor het strand zelf heeft het pad een hoge betonnen trap. Deze trap is moeilijk te nemen voor minder mobiele mensen. Verschillende partijen werken al enige tijd aan een nieuwe inrichting, waarbij de trap minder steil wordt en enkele uitzichtpunten heeft. Op die uitzichtpunten komen enkele informatiepanelen.

Met de projectleider is de mogelijkheid besproken om daar een informatiepaneel van Beach Archaeology op te nemen. Het projectteam heeft besloten dat daar geen ruimte voor is.

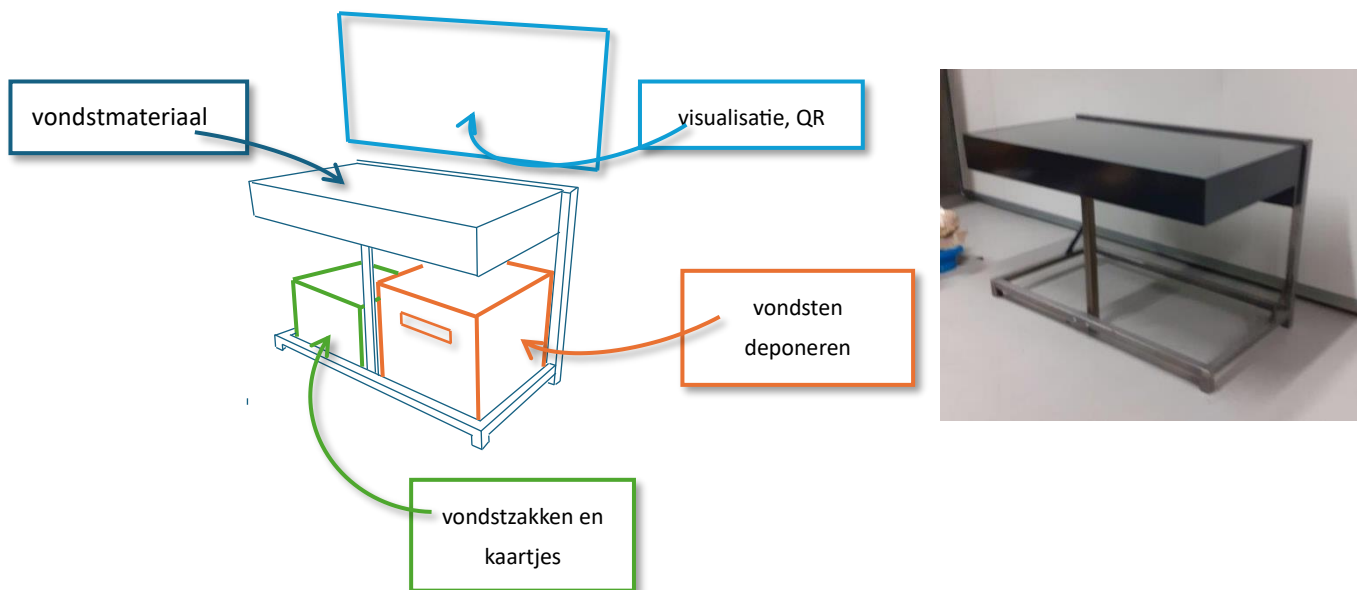
2b. Vondstenbrievenbus

Begroot: één vondstenbrievenbus

Gerealiseerd: drie vondstenbrievenbussen in voorbereiding

De vondstenbrievenbus moet een voorziening worden waar mensen een strandvondst veilig kunnen achterlaten. Deze is nog niet klaar. De reden daarvoor is dat we eerst de resultaten van de visualisatie van het kustlandschap gereed wilden hebben, en de website: twee andere resultaten van Beach Archaeology.

Hieronder een schets van zo'n brievenbus:

Met de eigenaar van Camping Oranjezon is besproken dat in de receptie van het hoofdgebouw een vondstenbrievenbus komt. Het voordeel is dat deze dan binnen staat en er enig toezicht is. Ook de eigenaar van Strandpaviljoen Banjaardstrand wil een vondstbrievenbus plaatsen.

TenneT heeft strandpaviljoen View aangekocht, met oog op het trekken van kabels vanaf windenergieparken op zee naar Zeeland. View zal door Tennet ingericht worden als informatiecentrum over de windenergie. De vraag aan Beach Archaeology is om ook daar een informatiepunt / vondstenbrievenbus te plaatsen, maar dan buiten en zonder toezicht.

3. Inventariseren van collecties en archieven

Begroot: *in samenwerking met vrijwilligers en studenten inzicht krijgen in strandvondsten uit het verleden.*

Geraliseerd: *vier stageplaatsen, enkele oudere particuliere collecties gedetermineerd en betrokken in het onderzoek.*

Het zoeken op stranden naar archeologische vondsten is een eeuwenoud fenomeen. Veel van deze oudere vondsten kwamen terecht in de collectie van het Koninklijk Zeeuws Genootschap der Wetenschappen. Daarnaast zijn er de collecties van de hedendaagse strandzoekers. Een doelstelling van Beach Archaeology is een start te maken met een overzicht te verkrijgen van de diverse collecties en de inhoud ervan te bepalen.

De beheerder van het Zeeuws Archeologisch Depot, die senior materiaalspecialist is, heeft in de context van Beach Archaeology de stagiaires begeleid door hen op te leiden in determineren van Romeins materiaal.

Twee studenten van de UCR Middelburg beschreven Romeins materiaal van verschillende hedendaagse strandzoekers. De dagelijkse begeleiding lag bij de beheerder van het Zeeuws Archeologisch Depot, Joost van den Berg. Joost is senior KNA materiaalspecialist en met name gespecialiseerd in de Romeinse periode. Met deze stage kon een studente doorstromen naar de master archeologie in Leiden.

Een studente van de Radboud Universiteit Nijmegen, richting Klassieke taal en cultuur, determineerde de collectie van mw. Gerhard. Deze collectie werd in de jaren 70 en 80 van de 20^e eeuw verzameld en is opgenomen in de archeologische collectie van het Koninklijk Zeeuws Genootschap der Wetenschappen (KZGW, een vrijwilligers organisatie en partner van Beach Archaeology). De begeleiding lag bij de vrijwillig conservator archeologie van het KZGW, Aagje Feltbrugge. Bijzonder is dat mw. Gerhard een logboek bijhield waarin elke vondst werd genoteerd en in welk vak de vondst opgeraapt werd. Zij deelde het strand in in vakken, gedefinieerd door de palenrijen van de golfbrekers. De map is in zekere zin een analoge spreadsheet.

De stagiaire klasseerde bovendien al het Romeins materiaal op de mate van erosie. Met die informatie willen we bekijken of er verschillen zijn in mate van erosie tussen de verschillende vakken. Wellicht is dat een aanwijzing over de nabijheid van de oorspronkelijke herkomst van het materiaal.

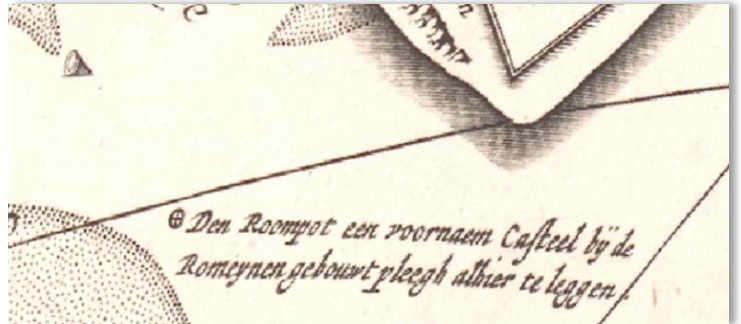
Een stagiaire van de UCR Middelburg liep stage bij de Walcherse Archeologische Dienst en werkte mee aan het Archeologisch Bureauonderzoek.

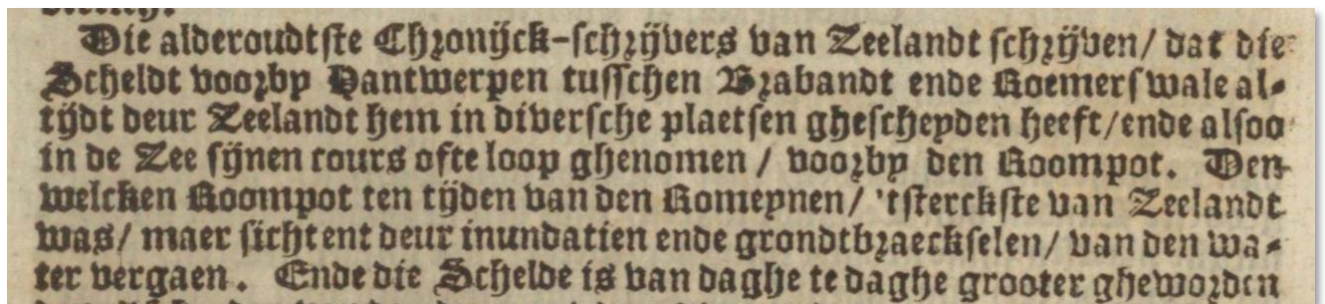
De depotbeheerder van het Zeeuws Archeologisch Depot zocht in het Zeeuws Archeologisch Archief naar oude relevante meldingen. Daaruit kwamen diverse vondstmeldingen boven. Waar mogelijk zijn mensen aangeschreven om deze collecties opnieuw te kunnen bestuderen. Een deel van die collecties is vervolgens geschonken aan het depot.

We vroegen aan emeritus historicus Peter Henderikx naar zijn mening over historische meldingen over de Roompot.

Het gaat ten eerste om een aanduiding op de kaart van Roman-Visscher uit 1650. Volgens die kaart lag er een Romeins kasteel bij een markering, deze ligt in het water. Het kasteel zou dus verdrongen zijn. Georefereren is eigenlijk niet mogelijk.

Daarnaast is er een vermelding in de Kroniek van Zeeland van Johan Reigersbergen / Marcus Zuerius van Boxhorn uit 1644. In die Kroniek wordt gezegd dat de alleroudste kroniekschrijvers van Zeeland schrijven dat de rivier de Schelde voorbij de Roompot in zee stroomt, en dat die Roompot ten tijde van de Romeinen het sterkste van Zeeland was.

Volgens Peter Henderikx zijn die alleroudste kroniekschrijvers niet bekend, en gaat de aanduiding 'Roompot' niet per se over de Romeinen. Het kan ook gaan over een kolkend deel van de Schelde waar veel schuim op het water stond.

Peter Henderikx heeft verder gezocht naar aanknopingspunten in de Romeinse literatuur. Dat leverde geen aanknopingspunten.

We merken dat de kern van ons verhaal - zoek mee naar het Romeins fort - en hoe we dat samen aanpakken, mensen enthousiast maakt. Het verhaal is door verschillende partners op verschillende congressen in het land gebracht. De tweede stagiaire is op die manier betrokken geraakt: zij hoorde een lezing en vroeg of ze kon meedoen.

4. Determinatie, onderzoek en analyse

Begroot: *determineren van oude en nieuwe collecties*

Gerealiseerd: *bijna 5.000 beschreven vondsten; Archeologisch Bureauonderzoek, weerstandsmeting, opwater onderzoek.*

Determinatie

Determineren is een antwoord geven op de vraag: wat is dit? Vrijwilligers hebben er behoefte aan om zelf steeds diepgaander te kunnen determineren: kennis over artefacten helpt hen om gericht te zoeken en te voorkomen dat zij 'rommel' meenemen en voorleggen. Een belangrijk Faro-aspect bleek het ondersteunen van vrijwilligers in het opbouwen van hun kennis. Het werd sterk gewaardeerd dat de experts de tijd namen om hun kennis over te dragen. Dat gaat verder dan vertellen "dit is een midden paleolithische afslag". Het gaat over mensen helpen zien waarom het een midden paleolithische afslag is, wat de kenmerken zijn, waarom dit stuk natuurlijk is en dat stuk een artefact.

Het leeuwendeel van het determineren van materiaal werd gedaan door de beheerder van het Zeeuws Archeologisch Depot. Hij beschikt over een registratie als senior KNA materiaalspecialist, en zijn kennis van Romeins materiaal was onmisbaar. Het bekrachtigt nog eens dat het opzetten van dit soort publieke monitoringsprojecten niet kan zonder materiaalspecialisten.

Vondstmeldingen

Er zijn tijdens de looptijd van Beach Archaeology circa honderd vondstmeldingen binnengekomen en gedetermineerd. Het kan gaan om één enkele vondst, maar ook om collecties die in jaren verzameld zijn. In totaal gaat het om duizenden stukken. Melders kregen bericht over de determinatie.

Melders die langskwamen kregen een toelichting op hoe een determinatie werkt: wat zijn de kenmerken van een vuurstenen afslag waarmee we deze onderscheiden van een natuurlijk stuk, hoe zien we dat dit Terra Sigillata is ...

Een deel van de vondsten is geschonken. Project Beach Archaeology nam de schenkingen aan, met een invoerexcell voor ArcheoDepot werden deze doorgezet naar het Zeeuws Archeologisch Depot. Niet formeel een pakbon, wel een forse hoeveelheid werk waarvoor ervaring gewenst is.

De determinatie gebeurde door professionals en vrijwilligers. Met name op fossielen waren enkele vrijwilligers onmisbaar.

Oude collecties

Tijdens het project zijn oudere collecties en vondstmeldingen opnieuw bekeken, met name door de depotbeheerder (een senior KNA materiaal specialist) en door de conservator archeologie van het KZGW (een vrijwilliger met opleiding archeologie aan UGent).

Een bijzondere collectie is de collectie van munten, opgepiept in de jaren 80 en 90 door een van de vrijwillige strandzoekers. De munten hadden we al in PAN gezien, maar we wisten niet wie de melder was dus konden we geen contact leggen. Het gaat om onder andere Romeinse en vroeg middeleeuwse munten die gevonden zijn op strand Oranjezon. De vindplek was toen strand, is nu

bedekt met duin. De vinder meldde zich bij ons naar aanleiding van de publiciteit, hij werd een van onze vaste zoekers. Dat gaf de ruimte om de munten goed te bestuderen. De depotbeheerder kon de determinatie aanscherpen.

Het bekijken van materiaal, mogelijk gemaakt door de Faro subsidie, leidde tot het ontwikkelen van beelden en hypothese over de Romeinse tijd.

Een bijzonder voorbeeld is de determinatie van een grafitto op de onderzijde van de bodem van een Terra Sigilata scherf uit een opgraving in Domburg als tekening door een ooggetuige van een Romeins oorlogsschip op volle sterkte. Dit bericht hebben we gepost op de Faro-site:

We proudly present...

Hij komt uit Domburg.
Het is de bodem van een Romeinse wrijfschaal, dat is duidelijk.
De randen van de schaal zijn rondom afgekap, ook dat is duidelijk.
Precies een Levalloiskern...

De verrassing zit op de onderkant. Is dat een boot?
Dat is de voorzichtige interpretatie¹ van het ADC.

Dat is zeker een boot! Sterker nog: het is een Romeins oorlogsschip in volle vaart. Je ziet het zeil opstaan én de riemen zijn uit. En dit is de stormram. Hij is in 3D weergegeven, op het moment dat deze afstormt richting toeschouwer. Iemand wilde dit moment weergeven om er over te kunnen vertellen en heeft de scherf daarvoor geschikt gemaakt.

Als er iemand in Zeeland nog heeft voor dit soort detail is het Joost van den Berg, KNA-gecertificeerd depotbeheerder én senior KNA-materiaal specialist. Er komt nog een publicatie hierover.

419.001.1
5 cm

**BEACH
ARCHAEOLOGY**

Project Beach Archaeology werkt met heel veel partners, en stelt zich voor met heel veel logo's. Een eigen logo hadden we nog niet. En nu dus wel. Met dank aan Joost, Mikko Kriek, Jan van Broekhoven.

Oh ja, een logo moet direct duidelijk zijn, toch? Wel, in dit geval niet. Beach Archaeology heeft het nodig om verteld te worden. Dit logo ook. Dus dit logo is perfect.

Een van onze strandzoekers is ook een ondernemer in chocola. Hij maakte alvast pralines. Gaaf! Voor bestellingen contact opnemen met strandarcheologie@erfgoedzeeland.nl

¹ ADC Rapport 5454 "Daar bij die molen", Opgraving Roosjesweg (Singelgebied) Domburg, juli 2021, onder redactie van J. Dijkstra. Zie bijdrage over het aardewerk in dat rapport door W.F. Reigersman-van Lidth de Jeude.

Onderzoek

In het project is onderzoek uitgevoerd rond de vraagstelling:

- hoe zag het kustlandschap rond strand Oranjezon er uit in de Romeinse tijd?
- kunnen we het Romeinse vlootstation lokaliseren?

De opdracht die we onszelf stelden was om de KNA te volgen. Het bureauonderzoek was ook een voorwaarde voor een opwateronderzoek.

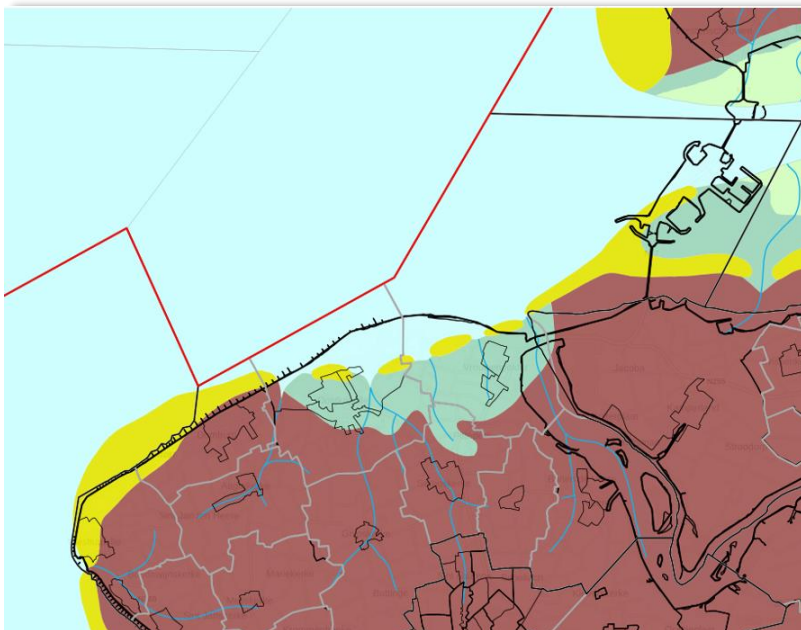
Archeologisch Bureauonderzoek

Conform de richtlijnen van de KNA is een Archeologisch Bureauonderzoek¹ uitgevoerd door de Walcherse Archeologische Dienst, in samenwerking met de materiaalspecialist van het Zeeuws Archeologisch Depot en Bert van der Valk van de AWN-werkgroep 's-GRAVENhage.

In het onderzoek zijn resultaten van archeologische onderzoeken in de omgeving van Oranjezon bij elkaar gevoegd.

Het Bureauonderzoek leverde cruciale informatie voor het opstellen van de visualisatie van het kustlandschap in de Romeinse tijd (activiteit 6). Andersom heeft het integraal samenwerken in het maken van de visualisatie (zie verantwoording bij activiteit 6) stevig bijgedragen aan de synthese van het bureauonderzoek.

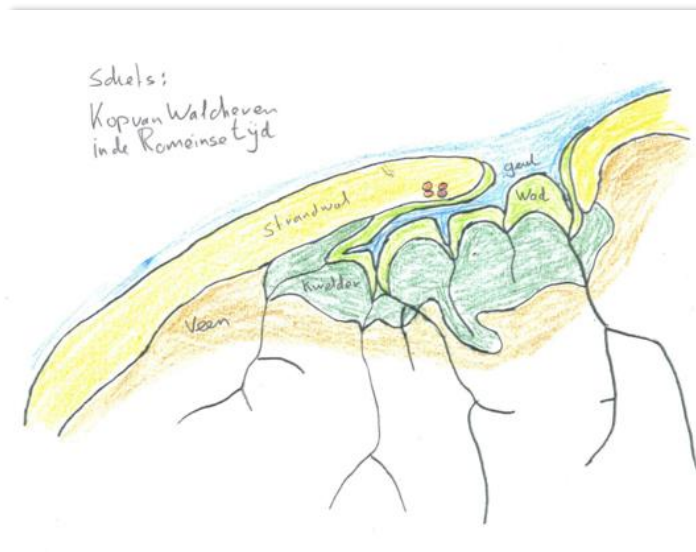
Een belangrijk resultaat is dat de paleogeografische kaart² van 100 AD van de omgeving van strand Oranjezon aangepast zal worden.

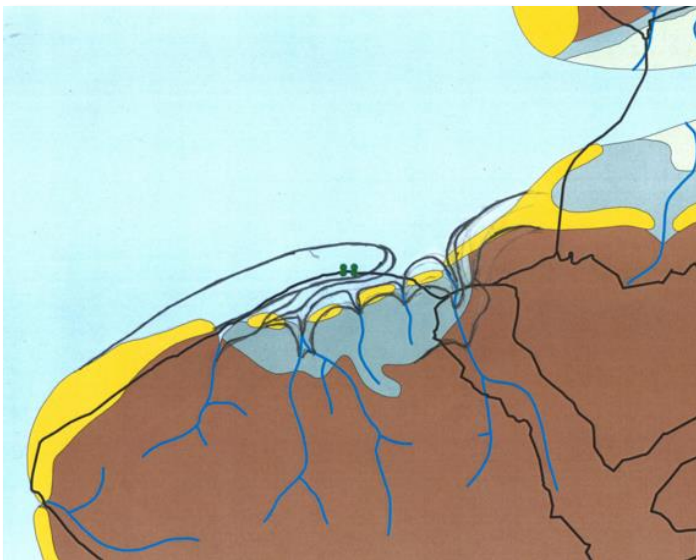
oorspronkelijke
paleogeografische kaart
Vos, 100 AD, met huidige
grenzen er overheen
gelegd. In deze kaart ligt
Oranjezon in zee, dus kan
ons fort daar niet liggen.

¹ Meijlink, B.H.F.M., B. Silkens, J.J.H. van den Berg & C. Turner (UCR) 2024: Beach Archaeology. Bureauonderzoek voor een multi-disciplinair onderzoek naar archeologische sites op het strand en voor de kust van Vrouwenpolder, gemeente Veere. Walcherse Archeologische Rapporten 75.

² Vos, P., M. van der Meulen, H. Weerts en J. Bazelmans 2018: Atlas van Nederland in het Holoceen. Landschap en bewoning vanaf de laatste ijstijd tot nu, Amsterdam (Prometheus).

Het bureauonderzoek in samenwerking met de expertgroep van de visualisatie kwam met deze schets hoe het landschap er uit gezien moet hebben. De strandwal is hier niet onderbroken maar loopt door in noordoostelijke richting. Achter de strandwal loopt een diepe zeegeul die doorloopt richting Domburg en zich via krekken vertakt naar het achterland van Walcheren. De strandwal is een goede plek voor een Romeins vlootstation.

De aanpassing geprojecteerd op de paleogeografische kaart.

Wat zit hier achter?

De meeste dakpannen met stempel CGPF (Classis Germanica Pia Fidelis) komen van de omgeving van strand Oranjezon. Bovendien zijn op dat strand in de jaren 80 en 90 munten opgepiept uit de Romeinse tijd en vroege middeleeuwen. Deze munten - klein en kwetsbaar - waren in goede staat en kunnen niet in zee gelegen hebben. De kans is dus groot dat zij uit min of meer primaire context kwamen. Strand Oranjezon, het achterliggende natuurgebied of de zee direct voor de kust zijn daarom als startpunt genomen voor de hypothese over de ligging van het fort. Met de oorspronkelijke paleogeografische reconstructie kon ons fort daar onmogelijk liggen: in de Romeinse tijd was dat zee.

Geofysisch onderzoek.

In opdracht van Provincie Zeeland heeft ArcheoPro een geofysisch onderzoek uitgevoerd op strand Oranjezon. Een stuk strand van 100 bij 100 meter werd systematisch onderzocht, van duinvoet tot laagwaterlijn. Zie ook stranddag 2.

Tot nu toe heeft ArcheoPro de resultaten niet opgeleverd. Er is geen rekening ingediend bij de Provincie Zeeland.

Opwater onderzoek Periplus

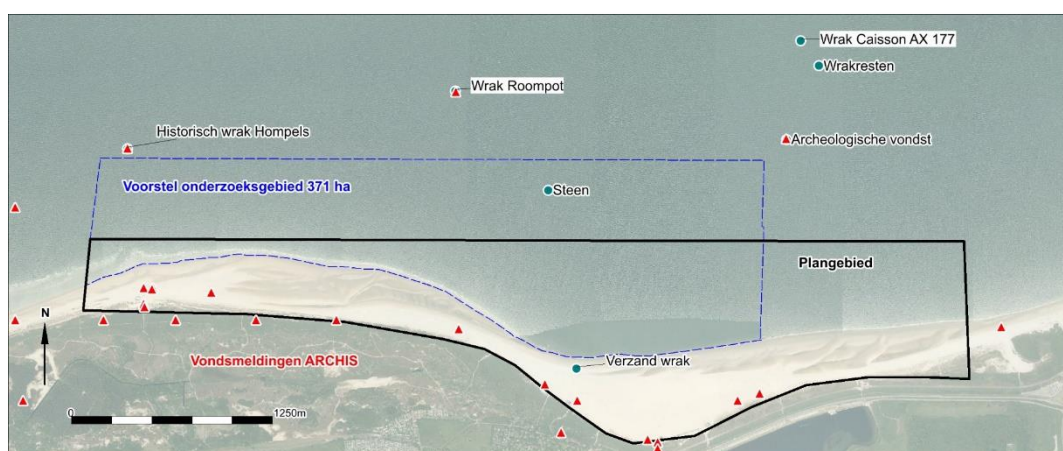
De Walcherse Archeologische Dienst heeft De RCE gevraagd om een opwater onderzoek uit (te laten) voeren ter hoogte van strand Oranjezon.

De hypothesen onder dit opwater onderzoek zijn:

- De site van de Romeinse vlootbasis was gesitueerd in een vrij rustige getijdegevoelige lagune. De site ligt vandaag de dag voor een deel onder de huidige duinenrij ter hoogte van het strand Vrouwenpolder, maar de kans is groot dat deze zich, inclusief bijbehorende vicus, uitspreidde tot waar nu de golven van de zee het land bedelven.
- Daarnaast liggen er voor de kust onder water een of meer vindplaatsen uit de ijzertijd en de Romeinse tijd, die onderhevig zijn aan erosie/verspoeling door een langzaam verschuivende geul. De vondsten van deze vindplaatsen spoelen door de getijdenstroomwerking op steeds eenzelfde locatie aan op het Banjaardstrand. Deze vondsten vertonen een hogere mate van fragmentatie en verwerking dan de vondsten van het strand Vrouwenpolder en wijzen daarmee op een herkomstlocatie verder weg in zee.

Voor beide hypothesen is een IVO-opwater noodzakelijk om na te gaan of ze hout snijden. Het onderzoek is vervolgens ook nodig om af te wegen welke vervolgstappen eventueel noodzakelijk zijn om de herkomst van de vondsten, die in de afgelopen tijd weer in toenemende mate worden gevonden, afkomstig zijn.

Het eerder opgestelde bureauonderzoek was een noodzakelijke voorwaarde voor een opwater onderzoek. Met het afronden van dat bureauonderzoek kwam er groen licht.

In zwart: het onderzoeksgebied van het bureauonderzoek, In blauw de begrenzing van het opwater onderzoek. Dit werd uitgevoerd begin maart 2025.

Vrijwillige strandzoekers ontdekten de boot van Periplus en maakten deze foto van de boot met achterhangend meet instrument.

5. Inrichten van een website voor communicatie, terugkoppeling en discussie.

Begroot: *een publieksgerichte website over strandvondsten, archeologisch landschap, partners en participatiemogelijkheden*

Gerealiseerd: *website is bijna gereed voor live*

Het idee bij de website was het ontwikkelen van een interactief online platform, waar deelnemers en geïnteresseerden informatie kunnen melden en halen, en waar mensen met elkaar in gesprek kunnen over het project en de resultaten.

De praktische uitwerking zou een samenspraak zijn tussen de verschillende stakeholders waarin gezamenlijk wordt bepaald wat de beste manier is om deze vorm van slow archaeology op te zetten en alle resultaten te kunnen delen.

Als start is een programma van eisen opgesteld: wat moest de website kunnen, laten zien, mogelijk maken? Dat programma van eisen is besproken met een deel van de vrijwilligers en met een deel van de professionals.

Het PvE werd vervolgens besproken met Deventit. Met hen werden verschillende sessies belegd om een vertaling te maken van PvE naar een werkbare opdracht. Door Deventit werd een aanpak voorgesteld waarbij men zou uitgaan van het template van www.collectiezeeland.nl. Deze website collectie Zeeland werd op dat moment al ontwikkeld, als instrument voor musea in Zeeland om hun digitale collecties in te beheren en om gezamenlijke digitale tentoonstellingen in te kunnen richten. Door hier op aan te sluiten zou het eenvoudiger worden om reeds beschreven archeologische collecties van de stranden digitaal te ontsluiten. In aanvulling daarop moest de website interactie mogelijk maken. Zaken die in collectiezeeland minder zijn uitgewerkt.

Het was een worsteling om te bepalen welke website-modules en pluginns er nodig zouden zijn, ook omdat de kosten flink hoger uitvielen dan begroot. Uiteindelijk is het gelukt om een structuur te bouwen die in principe de bedoelingen mogelijk moet maken.

Op dit moment is de website nog niet publiek toegankelijk, de site wordt gevuld met inhoud. Ook voor het vullen wordt samengewerkt met de vrijwilligers.

6. Visualisatie kustlandschap.

Begroot: *reconstructietekening Romeins vlootstation*

Gerealiseerd: *visualisatie van het grotere kustlandschap met daarin het Romeins vlootstation, aanpassing paleogeografische kaart van 100 AD*

Wetenschappelijke informatie kan nogal abstract zijn. Daarom is er gezocht naar visuele manieren om de onderzoeksresultaten weer te geven, met als primaire notie een reconstructietekening van het Romeins vlootstation bij Vrouwenpolder.

Het ontwikkelen van de reconstructietekening was een proces van veel stappen en veel betrokkenen. De vrijwilligers vonden het erg leuk om hier in mee te denken, net als externe experts.

Het proces begon met het bepalen van de globale weergave. Realistisch als een foto of eerder een schilderij of tekening? Een vogelvlucht of dicht op de huid? Een breed en globaal beeld of eerder een moment opname van iets heel specifiek? De vrijwilligers kozen expliciet voor een foto-realistisch beeld, in een vogelvlucht, van het vlootstation in het wijde omringende landschap.

Op basis daarvan werd de visual artist geselecteerd. We kozen voor Mikko Kriek, van BCL Archaeological Support³. In verschillende sessies werden technische mogelijkheden besproken en afgezet tegen inhoudelijke elementen. Daarmee werd het opbouwen van de visualisatie een confrontatie met de vraag: wat weten we wel, wat vermoeden we en wat weten we nog niet? Die inhoudelijke vraag ging zowel over het landschap als over resultaten van archeologisch onderzoek in de wijde omgeving als over kennis van Romeinse vlootstations.

Voor de kennis over het vroegere landschap waren enkele vrijwilligers onmisbaar, omdat zij relevante kennis opbouwden in hun werkzame leven. Dat geldt ook voor de inbreng van experts uit de Wetenschapskamer van het Unesco Geopark Scheldedelta⁴. Relevant was dat dit Geopark ook werkt aan reconstructiebeelden van oude landschappen, in de Scheldedelta. Voor de kennis over de Romeinse periode en vlootstations waren inhoudelijk experts uit Nederland en Vlaanderen belangrijk⁵.

De Walcherse Archeologische Dienst bracht kennis over landschap en inhoud uit archeologische onderzoeken op Walcheren. Het proces van de visualisatie versterkte daarmee ook het opzetten van het Archeologisch Bureauonderzoek en de conclusies over het aanpassen van de paleogeografische kaart. Niet alle vrijwilligers die meededen in dit proces waren inhoudelijk deskundig. Zij waren onmisbaar als klankbord.

Al met al was het opzetten van de visualisatie een multidisciplinaire samenwerking van experts uit verschillende vakgebieden, vrijwilligers die de goede vragen stelden en de vormgever die telkens nieuwe perspectieven voorlegde. Het proces had vaak iets weg van het invullen van een sudoku van de moeilijkste categorie: heel veel lege vakken, die door het heel goed combineren van enkele gegevens en door goed samenwerken toch ingevuld kunnen worden. Het effect daarvan was dat we een logisch verhaal konden gaan vertellen.

³ <https://www.bcl-support.nl>

⁴ <https://scheldedelta.eu/nl>

⁵ Wouter Dhaeze, Robert van Dierendonck

In de Romeinse tijd zag het kustlandschap bij het huidige Oranjezon er heel anders uit dan nu. De kustlijn was een lange strandwal, dus nog niet met de hoge duinen van nu. Deze strandwal lag meer zeewaarts dan de huidige kustlijn, maar we weten niet precies hoeveel verder.

De strandwal was onderbroken door een grote zeegeul. Deze geul liep achter de strandwal door tot aan het huidige Domburg. Meer landinwaarts liggen er schorren en slikken die eerst onbegroeid zijn, en meer landinwaarts begroeid. Daar weer achter ligt het veenlandschap waarop de mensen in de IJzertijd al woonden. Dat veen is nu niet meer zichtbaar, er ligt een pakket klei en zand op. Aan het strand is dat veen soms nog wel zichtbaar, als een storm het strandzand heeft weggeslagen.

Vanuit de grote geul lopen er kleinere krekten het Walcherse land in. Dit zijn de krekten die zich later vullen met zand en in de middeleeuwen als hogere ruggen in het land liggen. De dorpen van Walcheren zijn allemaal op zo'n kreek inversierug gesticht.

De plek op de strandwal was voor de Romeinen een strategisch perfecte plek. Het was een natuurlijke haven. Van daaruit konden zij de tempelcomplexen van Domburg en Colijnsplaat, het achterland van Walcheren, de monding van de Schelde en de handel op de Noordzee controleren en beschermen. Deze strandwal was ook een goede plek om de piraten uit het noorden op te vangen: de voorgangers van de latere Vikingen.

Het vlootstation ligt hoog en droog genoeg op de strandwal, en vlak bij de grote geul die een natuurlijke haven is. Het vlootstation lag ook goed zichtbaar, wat een militaire keuze was die de Romeinen vaker maakten. Op de op van de strandwal zal een uitkijktoren gestaan hebben.

In het achterland woonden de inheemse volken. We weten niet precies wat hun achtergrond was: kwamen ze van ver om dit gebied over te nemen, of was het de bewoning die er al zat in de IJzertijd. In dat Walcherse achterland werd geproduceerd op een manier die past bij de Romeinen. Uit archeologisch onderzoek op een terp uit de Romeinse tijd waar hallucinante hoeveelheden schelpen zijn gevonden. Waarschijnlijk werd hier op grote schaal vissaus geproduceerd, een gerecht dat populair was bij de Romeinen. Spannend is dat bij deze terp de aanleg van een dijk is gevonden, die bovendien een keer hersteld werd.

Begroot: *ontwikkelen van een format van regelmatige communicatie en delen van resultaten*
Gerealiseerd: *volop communicatie via verschillende kanalen met eigen, herkaanbare elementen*

We hebben op onze eigen Faro pagina verschillende berichten gepost:

<https://faro.cultureelerfgoed.nl/thoughts/2227>

Het primaire doel van de communicatie was om zoveel mogelijk mensen en partijen te informeren, om meedoen en samenwerking te triggeren. Hoe hebben we dat gedaan?

Vanaf de start was de gekleurde bol met de tekst Zoek met ons mee! een dragend element in de communicatie. Het doel was om uitnodigend te zijn en om afstand te nemen van de heersende lijn in de archeologie: graag afstand houden van mijn vindplaatsen.

Tijdens de communicatie werden consequent alle partners genoemd. Dat zijn veel logo's. Om het project meer eigen smoel te geven en om te voorkomen dat het zou vasthangen aan Erfgoed Zeeland werd een eigen logo ontwikkeld. Dit logo hebben we gepresenteerd tijdens de Zeeuwse Archeologie Dagen van 2024. Eén van de strandzoekers heeft een chocoladewinkel. Hij zette het blauwe logo op witte pralines. Die hebben we regelmatig als relatie geschenk uitgedeeld.

We hebben een gezamenlijk mailadres ingericht, om de herkenbaarheid te vergroten en om te zorgen dat meerdere mensen de berichten konden opvolgen: strandarcheologie@erfgoedzeeland.nl

De kick-off van het Faro project was de onthulling van een informatiebord door de betrokken wethouder van gemeente Veere in maart 2024. Centrale boodschap: ***Zoek met ons mee naar het Romeinse fort.*** Dat we dit gingen doen werd als persbericht vooraf verspreid.

De Provinciale media hebben de start van het verhaal groots gebracht. De PZC bracht direct een groot stuk op pagina 1, 2 en 3, Omroep Zeeland meldde zich prompt voor een radio en tv interview. Ook latere momenten werden door deze media geplaatst.

Toch enigszins tot onze verrassing waren ook landelijke media geïnteresseerd. Beach Archaeology was te gast in drie verschillende Radio 1 journaals. Villa VdB stuurde twee reporters voor een opname op het strand en ontving ons in de studio om door te praten over de strandrapportage. Snel werd duidelijk dat de combinatie van *Romeins fort* enerzijds en *Zoek met ons mee* anderzijds goud waard was.

De berichtgeving initieerde andere berichtgeving (zoals een pagina in Trouw op 2 januari 2025), bracht nieuwe zoekers naar ons (*ik hoorde over jullie op de radio en ben ook gaan zoeken*), leidde tot nieuwe partners (zoals Het Zeeuwse Landschap met het programma Het Groene Strand en het Nexus programma van de HZ, dit resulteerde in de app om strandvondsten te melden), en tot uitnodigingen om te komen vertellen (bijvoorbeeld voor de Rotary Veere).

Met de lancering van het project brachten we ook een flyer, die we bij elke gelegenheid hebben verspreid, zowel in papieren A5-vorm als digitaal.

Tijdens het project werden vanuit Erfgoed Zeeland de verschillende sociale media ingezet. Vooral om te berichten over activiteiten, voorafgaand, tijdens en achteraf. De berichten werden volop gedeeld.

Het verhaal van het Faro-project, de zoektocht en de eerste resultaten werd inhoudelijk gebracht op congressen, zoals het Fautores congres van september 2024⁶. Dit is een beeld van de poster.

Het verhaal werd gebracht in *Zeeuws Erfgoed*⁷ en andere publicaties door Erfgoed Zeeland.

⁶ Berg, J. van den & D. van de Zande 2024a, 'Beach Archaeology. The search for the lost Roman *Classis*-castellum of Vrouwenpolder-Oranjezon (Zeeland, the Netherlands)', Poster congress *Rei Cretariae Romanae Fautores (RCRF)*, 15-22 September 2024, Leiden.

⁷ van den Berg & J., D. van de Zande, 2024: "Een Romeinse Tubulus van het strand bij Oranjezon." *Zeeuws Erfgoed* 23.2, 24-25.

Berg, J. van den, D. van de Zande & L. Snijders 2023: 'Samen op zoek naar de Romeinse kustlijnen', *Zeeuws Erfgoed* 22.4, 22-23.

Het inhoudelijk verhaal is ook gebracht door *Archeologie in Nederland*⁸. We hebben daar via de sociale media aandacht op gevestigd met onderstaande foto.

We waren ook te gast bij externen, zoals de Rotary Veere en de Nederlandse kustdagen. Dat waren gelegenheden om de verschillende aspecten te benoemen: het verdrag van Faro, de gelijkwaardige samenwerking tussen experts en vrijwilligers, de activiteiten waar we aan werkten, hoe het mogelijk is dat er archeologisch materiaal op de stranden opgeraapt kan worden, het inhoudelijk onderzoek. Een evenement als de kustdagen leidt tot nieuwe contacten en samenwerking.

⁸ Berg, J. van den & D. van de Zande 2024b, 'Een Romeins vlootcastellum bij Vrouwenpolder (Zeeland)? Eerste resultaten van het FARO-project 'Beach Archaeology'', *Archeologie in Nederland*, Volume 8, Issue 3 (Uitgeverij Matrijs), 28-35.

In Zeeland is de Zeeuwse Archeologie Dag het evenement waar de professionele en vrijwillige archeologen elkaar ontmoeten voor lezingen, een interactief marktdeel en borrel.

In 2024 en 2025 stond archeologie op de stranden op het programma. In 2024 met masterclass IJzertijd aardewerk door Simone Bloo en een weergave van studie naar herkomst van IJzertijd materiaal van het Banjaardstrand. In 2025 met Marcel Niekus over Pleistocene vondsten en Dieter Verwerft van Raakvlak Brugge (België) over een gezamenlijk project op de stranden van de Zwinmonding.

Zeeuwse Archeologie Dag 2024: Masterclass IJzertijd aardewerk van de stranden en bewegingen van de zeebodem.

Zeeuwse Archeologie Dag 2025: Masterclass herkennen van Pleistocene vuurstenen artefacten van de stranden.

De primaire boodschap trok de eerste aandacht, in de communicatie brachten we steeds mee een complex en genuanceerd verhaal. Ter illustratie hieronder enkele beelden uit een presentatie voor studenten ICT van de Hogeschool Zeeland. De opleiding is Engelstalig, uiteraard.

Our goals
Encourage people to look for archaeological remains on the beaches ...
... and to report these finds to Erfgoed Zeeland (<i>Zeeland Heritage</i>).
To find out as much as possible about the time the Roman Empire conquered the area ...
... and to locate the Roman fortress, built here by the Roman marines...
... and if necessary and possible, protect the site.

Keep in mind: social context
The rise of the sea level is a real thing.
Be carefull with the beaches. See the hidden treasures and the nature.
You can be part of academic studies of the past. Your find can be a gamechanger.
This is not barren land. We are standing on the shoulders of the people of the past.

Opschaalbaarheid en doorontwikkeling

Het was vanaf de start van het project de intentie om uit te breiden, de activiteit te verlengen, de archeologische monumentenzorg te versterken door wetenschappelijk verantwoorde participatie te verkennen.

Het draaien van het project was deels een organisch proces. In dat proces kwamen elementen van opschalen bovendien, voor een belangrijk deel als gevolg van de publiciteit die we genereerden. We merkten dat de publiciteit externe partijen bij ons bracht. We noemen de belangrijkste.

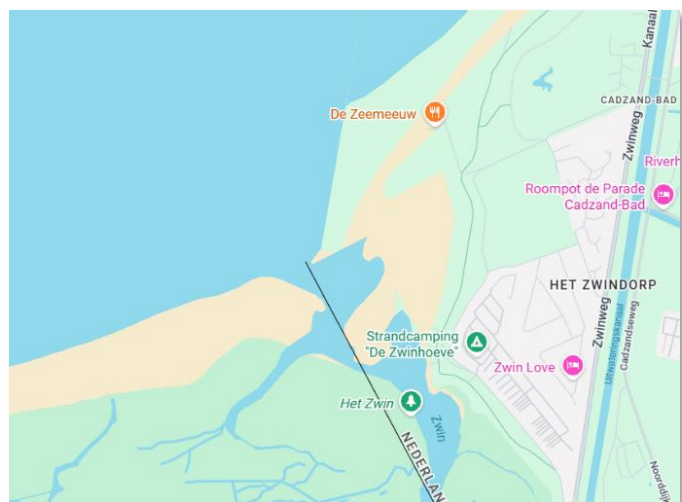
Een programmamaker meldde zich met de vraag of Beach Archaeology een deel zou kunnen zijn van een serie op televisie over archeologie. Onlangs kregen we bericht dat het benodigde budget niet langer beschikbaar was.

Vanuit Marcel Niekus (Universiteit Leiden) kwam de vraag of hij kan aansluiten bij het strandzoeken in Zeeland in het kader van zijn promotie onderzoek naar Pleistoceen vuursteen. Dat gaf ons aanleiding om een spinoff van Beach Archaeology te gaan vormgeven: een ArcheoHotspot over de steentijd van de Zeeuwse stranden. De connectie met een topspecialist als Niekus brengt de wetenschappelijke basis. We merkten dat vrijwilligers die inbreng erg waarderen.

Overleg met de landelijke stichting ArcheoHotspots zette ons al eerder op het spoor dat het label van de ArcheoHotspot een passende lijn is om te helpen continuïteit te realiseren. Beach Archaeology was in zekere zin van zichzelf al een ArcheoHotspot.

Uitbreiding kwam er ook vanuit de contacten met Raakvlak Brugge⁹. In samenwerking met Cultuurforum Aardenburg¹⁰ is een project opgezet dat draait om strandzoeken met vrijwilligers aan het Zwin, en wel aan beide zijden van de grens.

Het Zwin is niet zomaar een strand of een zeegeul. Het is de cruciale factor in de ontwikkeling van Brugge als machtige handelsstad in de middeleeuwen. Steden als Sluis, Aardenburg en Sint Anna ter Muiden waren voorhavens van Brugge. In dit project komt de dimensie van afval rapen, en kennis verzamelen over afvalstromen, er bij als extra laag en motivatie om te zoeken.

⁹ <https://raakvlak.be/>

¹⁰ <https://cultuurforumaardenburg.nl/>

Onlangs is door Provincie Zeeland subsidie toegekend voor de ontwikkeling van een Zeeuws album in de Romeinen-reeks van Syndikaat¹¹. De ontwikkeling moet nog beginnen, we bespreken met de ontwikkelaar hoe de vrijwilligers betrokken kunnen worden, hoe Beach Archaeology benoemd kan worden en hoe de inhoudelijke resultaten benut en benoemd kunnen worden. Mooi aan deze reeks is dat er ook een sterke educatieve bijlage is.

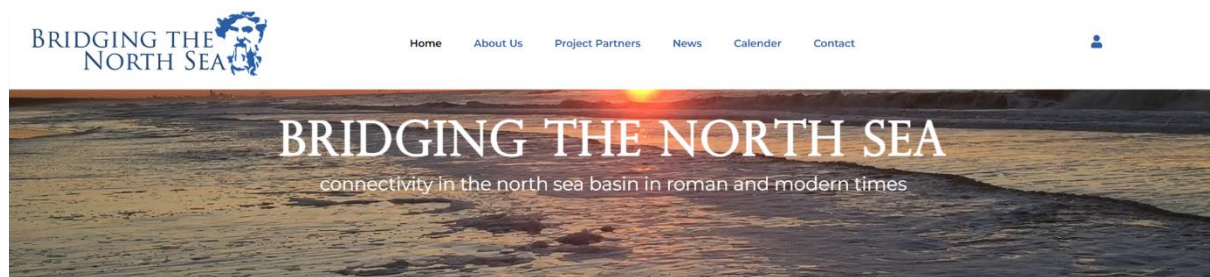

Het Koninklijk Zeeuws Genootschap der Wetenschappen wil met Erfgoed Zeeland een boek uitbrengen over strandzoeken. De (toenmalig) voorzitter van het Genootschap was eigenaar van een drukkerij, heeft ervaring met het uitbrengen en verkopen van boeken en ziet grote slagingskansen. De start van dit vervolgproject willen we in 2026 oppakken. De inspiratie komt van dit boek van de RCE¹²:

¹¹ <https://www.syndikaat.nl/c-6851093/de-romeinen/>

¹² <https://www.cultureelerfgoed.nl/actueel/nieuws/2023/12/05/kinderboek-over-schipbreuk-van-bosse-en-bemannings-op-tarama>

Beach Archaeology kwam ook op tafel in de internationale samenwerking van [Bridging the north sea](#). In dit programma werken wetenschappers van verschillende regio's samen op twee thema's:

- Het Noordzeebekken in de Romeinse tijd: verbinden van regionaal onderzoek en de inhoudelijke resultaten ervan tot een groter geheel.
- Bewustzijn bij de bewoners van deze kustregio's over het gezamenlijk Romeins verleden en hoe regio's daarin verbonden waren.
- Aandacht voor gevolgen van klimaatverandering en hoe mensen in de Romeinse tijd daar mee om gingen.

Beach Archaeology is als voorbeeldproject gebruikt in het Participation Plan en diende internationaal als voorbeeld voor publiekswerking.

The Bridging the North Sea project, supported by the Straits Committee, aims to set up an innovative transnational network of scientists, scholars, civil workers, commercial organizations, museums, curators en volunteers along the coast of the North Sea Basin covering four countries to start with: United Kingdom, France, Belgium and the Netherlands

The goal of the international consortium is to produce an archaeological research programme and interpretation plan of the North Sea basin in Roman times, raising awareness among modern coastal residents of their maritime heritage, the North Sea's historic role in connecting the area, and how to present challenges such as rising sea levels were dealt with the past.

Projectmanagement: community-building.

Het projectmanagement lag bij Erfgoed Zeeland. Het project is een gezamenlijk verhaal dus mag de communicatie mag niet de indruk wekken dat dit een Erfgoed Zeeland - project is. We hebben daar vorm aan gegeven door bijvoorbeeld de communicatiemiddelen zoals de flyer niet in de huisstijl van Erfgoed Zeeland op te maken. De afzender van publieke berichtgeving is meestal *Team Beach Archaeology*. Bij elke publiciteit met visuele middelen werden alle logo's van alle partners getoond en werden de vrijwilligers genoemd (als groep).

Een essentieel deel van de opdracht was om de gemeenschap vorm te geven. Dat betekende dat de samenwerking zoveel mogelijk *dialogogestuurd* was en draaide rond *wederkerigheid*.

Met *dialogogestuurd* bedoelen we dat alle partners de ruimte kregen om mee vorm te geven aan de planning van activiteiten (hebben jullie behoefte aan een workshop over vuursteenslaan, om artefacten beter te kunnen onderscheiden van natuurlijke stukken; is het mogelijk om

geïnteresseerden mee te laten kijken bij een weerstandsmeting) en aan de uitvoering van de activiteiten. Zo beslisten de vrijwilligers mee over de vormgeving van de visualisatie.

Met *wederkerigheid* bedoelen we dat er een cultuur was van tegelijkertijd halen en brengen en van gelijkwaardigheid. In de praktijk betekende dat bijvoorbeeld dat experts hun kennis deelden met de vrijwilligers en andersom, met als doel allemaal sterker te worden. Dat leidt niet tot het afschaffen van formele rollen. De professionals hebben hun verantwoordelijkheden en moeten de betekenis en grenzen daarvan behouden.

Een ander element van community-building was dat we de deelnemers een lunch gaven bij een workshop over de visualisatie; een drankje in Aloha Beach na afloop van een activiteit op het strand; een reiskostenvergoeding gaven als vrijwilligers meewerkten aan een activiteit op de Nationale Archeologie Dagen.

Gezamenlijke activiteiten werden uiteraard goed voorbereid, maar kenmerkend was dat deze ook een element van vrolijke chaos hadden. Ruimte voor plezier was belangrijk. Dit heeft ook te maken met ruimte voor vrijwilligers.

Niet alle suggesties van de vrijwilligers werden gehonoreerd. Het idee om een systematische survey te organiseren hebben we niet uitgevoerd, omdat we daarmee het onderzoek binnen de protocollen van het IVO-O volgens de KNA zouden trekken. Een goed gesprek daarover maakte duidelijk waarom dat geen goed idee was, dat was verder geen probleem.

Bij activiteiten betrokken we ook de lokale ondernemers zoals camping Oranjezon, strandpaviljoen Aloha Beach en Strandpaviljoen Banjaardstrand. Een andere partner is Stichting Strandexploitatie Veere. Deze stichting verzorgt de strandwachters, de schoonmaak van het strand en fungeert als gastheer van het strand. We konden verschillende malen gebruik maken van hun faciliteiten, waarvoor we erkentelijk zijn. De lokale ondernemers kijken uiteraard vanuit hun eigen perspectief. Een strandzoekdag is een leuke activiteit voor de badgasten en levert extra omzet. Zij werkten echter primair mee vanuit intrinsieke motivatie: liefde voor het strand, interesse in de geschiedenis van de eigen omgeving, eigen waarnemingen over vondsten van stranden. Zij zien klimaatverandering in de praktijk gebeuren en zijn oprecht betrokken als zij horen dat er al heel wat kustlandschap verdronken is door een stijgende zee.

Deel 2 Analyse

Meer gerealiseerd dan begroot

Er zijn meer stranddagen gerealiseerd dan begroot. Deze dagen bleken essentieel in community building en in genereren van publiciteit. Bovendien had iedereen er veel plezier in.

De app om strandvondsten te melden was niet begroot. We hebben deze laten bouwen omdat de zoekers er om vroegen. De bouw door studenten van de HZ onder de vlag van het Nexus programma heeft nieuwe partners opgeleverd en mooie publiciteit.

Work in progress

Twee van de activiteiten zijn nog *work in progress*. Ze zijn niet geschrapt, ze worden zeker nog afgerond. Het gaat om de website over strandarcheologie en de vondstenbrievenbus.

De aanvankelijke looptijd van het project hebben we uitgerokken, om drie redenen:

- continuïteit
- onderlinge samenhang en volgorde
- hoeveelheid werk

Continuïteit:

Vanaf de start van het project was continuïteit het doel. Het leek ons een slecht idee om vrijwilligers op te peppen om mee te doen en hun tijd en energie hier in te steken, om na een jaar het verhaal te stoppen en hen te bedanken voor de moeite. Verlengen van de looptijd gaf ons de ruimte om toe te werken naar het borgen van continuïteit.

Erfgoed Zeeland voerde in 2024 een onderzoek uit naar mogelijkheden om het concept van de Archeohotspot in Zeeland te introduceren. In de loop van 2025 zijn de eerste twee Archeohotspots gerealiseerd. Gaandeweg werd duidelijk dat het mogelijk zou moeten zijn om een *Archeohotspot Zeeland* op te zetten waarin strandarcheologie een plek zou kunnen vinden. Daarmee vonden we een vehikel voor continuïteit. In het dunbevolkte Zeeland moeten de Archeohotspots hybride samenwerkingsmodellen zijn. Het kost tijd om deze samenwerkingen op te zetten. Het verlengen van het project Beach Archaeology gaf de kans om te gaan synchroniseren met het opzetten van de Archeohotspot Zeeland.

Samenhang en volgorde:

Het activiteitenplan benoemt verschillende activiteiten. De onderlinge afhankelijkheid maakte dat deze na elkaar moesten starten. Het resultaat van de visualisatie is nodig voor de website. Een functionerende website is nodig voor de vondstenbrievenbus. De visualisatie vroeg bovendien veel tijd, juist omdat dit een community verhaal moest zijn.

Hoeveelheid werk:

De tijd die nodig was om de activiteiten op de goede manier te realiseren kostte simpelweg veel meer tijd dan begroot.

Deel 3 Gerealiseerde doelstellingen en resultaten

De doelen waren:

- het verzamelen, uitwerken en delen van strandvondsten
- een participatieproject waaraan iedereen deel kan nemen
- gericht op de samenleving zijn
- praktisch aan de slag gaan met mogelijkheden binnen Malta en Erfgoedwet voor participatief niet-gravend onderzoek

Deze doelen zijn gerealiseerd.

Het beoogde eindresultaat werd als volgt geformuleerd:

- inhoudelijk inzicht in aard, locatie en datering van verdronken archeologische sites voor de kust van Zeeland
- methoden om meerwaarde te halen uit gezamenlijk onderzoek naar (Romeinse) archeologische sites zonder evidente verstoorde
- methoden te ontwikkelen om resultaten te delen met participanten en een breder publiek

Het is bijzonder om uitspraken te doen over een vindplaats die nog niet gevonden is.

Het Archeologisch Bureauonderzoek, het samenwerken aan de visualisatie, het determineren van bijna 5.000 vondsten door Joost van den Berg, heeft wel tot die uitspraken geleid. Er zijn substantiële nieuwe inzichten opgeleverd. Wetenschappelijk gezien is dat een groot resultaat. We verwachten dat er nog veel meer substantiële resultaten mogelijk zijn.

In de voorgaande jaren werd er geen gezamenlijk, multidisciplinair onderzoek gedaan naar de archeologische betekenis van de Zeeuwse stranden. De reden is heel simpel: er is geen verstoorde die aangesproken kan worden conform de Erfgoedwet. We hoorden van vrijwilligers dat zij in de voorgaande jaren dat lastig vonden. Er werden vondsten gemeld, maar voor hun gevoel leidde dat tot niets.

Deze Faro-subsidie, gecombineerd met de formeel vastgelegde ambitie van Provincie Zeeland om een wetenschappelijk verantwoorde participatie in de archeologie op te bouwen, de aanvullende financiering door de Provincie, gecombineerd met de inzet van de betrokken professionals, maakte dat er nu wel geacteerd kon worden mét de vrijwilligers en de andere partners, en dat werd gewaardeerd.

Er is veel inhoudelijk inzicht gegenereerd. Al het materiaalonderzoek geeft steeds meer data. De gegevens kunnen gebruikt worden om inzicht verder uit te bouwen van de bewoning van de kuststreek tijdens de Romeinse tijd en wat de komst en vertrek van het Romeinse leger betekenden. De senior materiaal specialist van het Zeeuws Archeologisch depot bekijkt duizenden vondsten. Door dat werk komt er hopelijk duidelijkheid over de vraag of er wel of geen continuïteit was in bewoning.

De vondsten blijven binnenkomen. Dat is goed, want elke scherf kan cruciaal zijn in het onderzoeken van de hypothesen. Het is wel belangrijk om te beseffen dat er veel inzet gevraagd wordt, terwijl daar formeel nog geen kader voor bestaat.

Onverwachte resultaten:

Plezier

Twee journalisten op het strand, om een interview te komen afnemen. Grappend dat ze een schat gaan vinden, verder eerder professioneel benieuwd dan werkelijk nieuwsgierig. Totdat zij hun eerste Romeins aardewerk oprapen. Ze bleven zeker een uur langer zoeken dan de klus noodzaakte en het strand zal voor hen nooit meer hetzelfde zijn. De partners van Team Beach Archaeology merkten het zelf ook. Dit is leuk. Die magie en dat plezier zijn de beste ambassadeurs voor de archeologie.

Ongemak

Beach Archaeology was een oproep om mee te doen, werkte dialooggestuurd en draaide op wederkerigheid. Volgens ons zijn dat essentiële uitgangspunten voor een Faro-AMZ.

De huidige Malta gestuurde Nederlandse archeologie draait rond de KNA. Daarmee wordt de kwaliteit van archeologisch onderzoek en de positie van archeologie in de omgevingsvergunning geborgd. Dat is een grote winst ten opzichte van de tijd dat archeologen moesten vragen of er ook onderzoek gedaan mocht worden.

In de loop van het project is er volop gesproken met archeologen uit het land, ook in de context van het Faro project over mogelijkheden voor participatie waar de coördinator van Beach Archaeology in meedraaide.

De dominante lijn in Nederland lijkt te zijn dat deze beleidsregels volgens de *letter van de wet* toegepast moeten worden. Gesprek over de toepasbaarheid van de KNA op site waar geen omgevingsvergunning speelt, roept snel de gedachte op dat de KNA zelf ter discussie gesteld wordt, en dat is bedreigend voor de positie van archeologie binnen de omgevingsvergunning.

Het vraagstuk, de discussie en de oplossing ligt waarschijnlijk niet zozeer in de KNA zelf maar in het ontbreken van beleid en beleidsregels voor goed archeologisch onderzoek - dus met menskracht en middelen - op sites zonder evidente verstoorder in een aanvraag van een omgevingsvergunning.

Een gesprek voeren vanuit de *geest van de wet* en vanuit de Memorie van Toelichting Erfgoed wet zou ademruimte creëren voor een dergelijke Faro-AMZ.

Deel 4 Bijdrage aan de Uitvoeringsagenda Faro

Stonden we *Middenin de samenleving*? Was er *Participatie in de volle breedte*? Was er een *open houding voor andere erfgoed opvattingen*? Wij denken van wel.

Beach Archaeology is er in geslaagd om mensen te activeren die daarvoor nog niets met archeologie van doen hadden. De berichtgeving door Zeeuwse media zette mensen er toe aan om ook te gaan zoeken en te melden. Voor de studenten van de ICT opleiding van de HZ ging een compleet nieuwe wereld open. Duitse badgasten deden ook mee: zij voelen zich ook verbonden met de stranden.

We hebben aandacht kunnen genereren voor wat archeologisch onderzoek inhoudt en daarmee kunnen vertellen dat archeologie meer is dan spitten naar schatten. We hebben kunnen vertellen hoe archeologische vondsten een verhaal van klimaatverandering en zeespiegelstijging en verdrongen landschap kunnen vertellen: de zee lag 2000 jaar geleden kilometers verder dan nu. Al dat land is weg en verdrongen. In Zeeland betekent dat veel... klimaatverandering werd zo plots heel tastbaar en relevant in het nu.

De meer betrokken strandzoekers hebben ervaren dat zij wel degelijk kunnen bijdragen aan het grotere verhaal en dat hun betrokkenheid wél ergens toe kan leiden. Zij hebben gezien wat de rol is in het archeologie bestel van de RCE, van de archeologisch adviseur, van het archeologisch depot. Er is bij de zoekers veel meer duidelijk over hoe het stelsel is ingericht en waarom dat zo is.

We hebben gezien dat voor sommige zoekers het wandelen en oprapen niet per se een doel op zich maar soms eerder een middel is: om 12.000 stappen te halen, om een burnout te verwerken. We hebben gezien hoe het strand het tweede thuis is van veel Zeeuwen, hoe het in hun hart zit en hoe betrokken ze zijn. We hebben met ons Faro-project een extra dimensie aan kunnen toevoegen, van tijdsdiepte. Veel mensen vertelden dat ze voortaan anders zijn gaan kijken. Een journalist van een Radio 1 journaal vertelde dat het strand nooit meer hetzelfde zal zijn.

We hebben kinderen kunnen betrekken. De groep die meedeed aan het bouwen van het Romeinse zandfort gaat dat niet vergeten. Ook omdat ze een schep meekregen met ons logo en QR-code en een mooi vorm gegeven diploma.

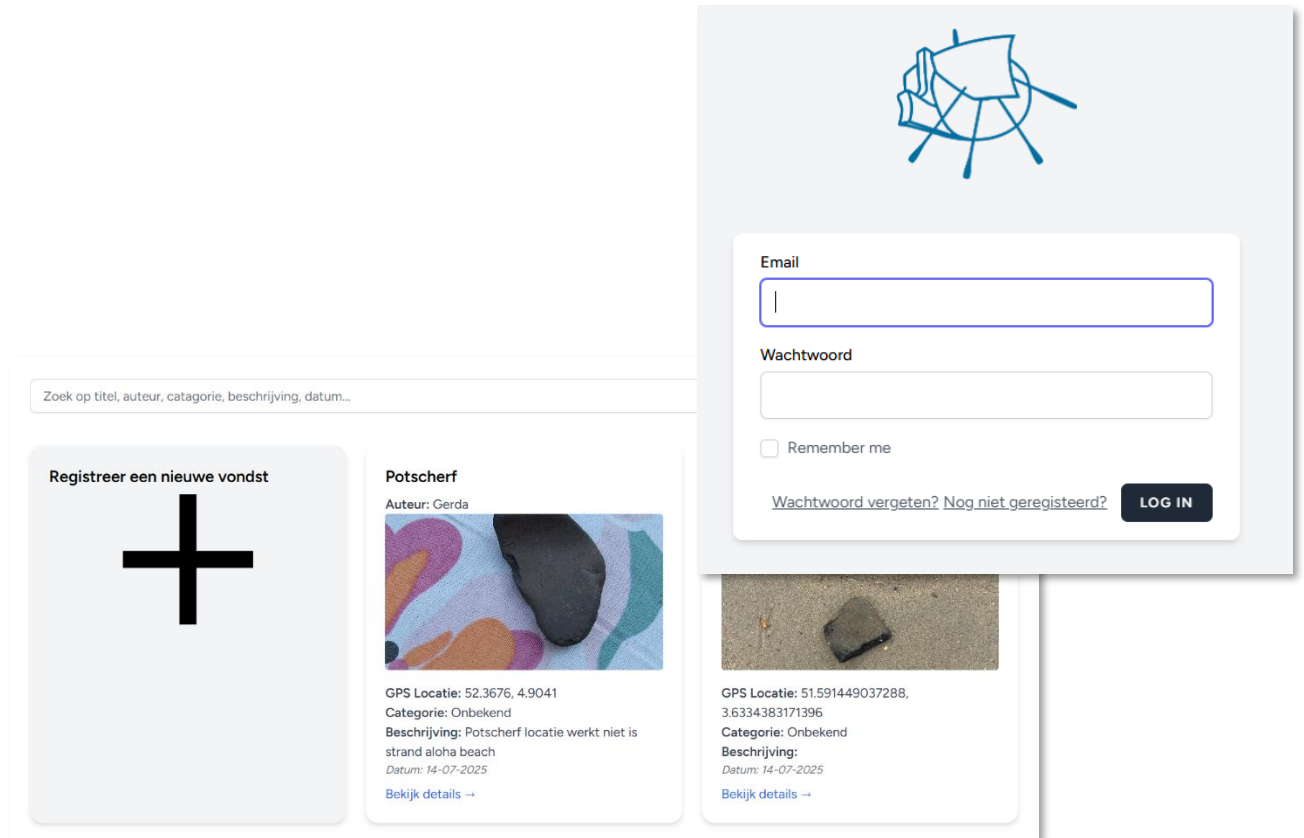
We hebben allianties gevormd met ander domeinen, zoals met toerisme en met natuurbescherming via Stichting het Zeeuwse Landschap. We hebben een gezamenlijke agenda op strand Oranjezon. Vrijwilligers van het Groene Strand-project hebben de connectie gelegd met archeologie.

We horen van allerlei mensen uit Zeeland en de rest van het land dat ze ons verhaal ergens in de media hebben zien langskomen.

De professionals deelden al hun kennis. Niet om te doceren of de specialist te zijn, maar om te helpen en te geven. De gezamenlijkheid die zo groeide leidt er toe dat vrijwilligers vanuit hun kant bijdragen en zo de professionals verder helpen.

Onverwachte resultaten

Beach Archaeology heeft een app (die niet in de app-store te vinden is, het is een website die werkt op een gsm) laten ontwikkelen om strandzoekers te helpen om heel simpel een vondst met coördinaat vast te leggen en de vondst te melden. Dit zijn beelden van die app:

De aanleiding voor de app ligt in de bijeenkomst van 17 januari 2025, de discussie over hoe langdurige monitoring en systematische survey van stranden zich verhoudt tot de KNA. Deze app is gebouwd op aanwijzing van zoekers. Behoorlijk *grassroots* dus.

Het viel op dat sommige zoekers oprapen wat zij interessant of mooi vinden. Dat is niet per se archeologisch relevant. Het mooie van de app is dat deze zoekers ook de mooi-maar-niet-archeologisch-relevante-stukken voor zichzelf kunnen opslaan, met coördinaten en datum.

We merkten dat ons app-initiatief ook ongemak veroorzaakte. Landelijk is er geïnvesteerd in PAN. Verschillende van onze *diehard* strandzoekers melden vondsten in PAN, maar vinden de app van PAN niet geschikt om snel op een strand iets vast te leggen.

Er zijn ook toevallige vinders, zoals Duitse badgasten en mensen die bezig zijn met natuurbeheer. Voor hen is melden bij de minister of via de app van PAN stappen te ver. Zij vinden het leuk om met een lokale organisatie contact op te nemen om hun vondst af te geven en op dat moment wat uitleg te krijgen.

Hiermee willen we zeker niet suggereren dat melden via PAN niet goed is. We willen ook niet de indruk wekken dat we in concurrentie met PAN willen gaan.

We denken wel dat het nuttig is om in breed verband te verkennen wat voor structurele zoekers en toevalsvinders het beste werkt, wat de goede eerste loketten zijn en hoe “ik heb iets gevonden” doorgezet kan worden naar een formele melding.

Een vondst melden is niet hetzelfde als een vondstmelding. Toevalsvinders zijn best bereid om hun vondsten te melden, als het loket heel dicht bij is en melden heel eenvoudig kan (*Ik heb een doosje met scherven liggen, ik lees in de krant dat jullie geïnteresseerd zijn, kom maar ophalen, ze staan voor mijn deur*). Gemeentelijk archeologen, een erfgoedhuis, een Archeohotspot of het archeologisch depot zijn dan wellicht een stuk dichterbij dan de minister. Voor die gemeentelijk archeologen, het erfgoedhuis, de hotspot en het depot zijn de meldingen relevant omdat het contacten met geïnteresseerd publiek zijn en relaties met zoekers oplevert.

Ondertussen ligt er nog steeds een gat in het huidige stelsel van de archeologische monumentenzorg. Er zijn vindplaatsen die bedreigd worden door natuurlijke processen; het huidige stelsel heeft daar geen antwoord op omdat er geen verstoorder is die aangesproken kan worden; er worden geen maatregelen voor behoud en beheer getroffen. Met ons project hebben we een vorm gevonden om dat soort gebieden te monitoren met vrijwilligers, maar een echte oplossing voor dit gat kan pas gevormd worden als de stress rond de vondstmelding verzacht wordt. Hiervoor zijn gesprekken nodig met gespreksleiders met voldoende technieken in huis om te voorkomen dat de stellingen direct betrokken worden.

Haalbaarheid

We hebben ervaren dat het mogelijk is om in partnerschap met publiek een langdurige archeologische monitoring op te zetten, met zowel inhoudelijke als maatschappelijke opbrengsten. Zo’n project als dit kost wel veel tijd en voortdurende aandacht om op stoom te blijven. We hebben gemerkt dat wanneer de coördinatie tijdelijk niet op stoom kan blijven, het samen bouwen aan het verhaal ook stil valt.

Professionele inzet van archeologen en specialisten is noodzakelijk: om een wetenschappelijke agenda te hebben en op zorgvuldige wijze onderzoek te doen, en om de wederkerigheid op te bouwen. In Zeeland is het aantal professioneel archeologen dat niet in een commercieel bedrijf werkt beperkt tot minder dan 10 in de hele provincie. Zij hebben hun reguliere taken en moeten deadlines halen.

Dat maakt zo’n project als dit ook kwetsbaar. De fundamentele conclusie is dat deze vormen van publieksarcheologie niet houdbaar zijn als het iets is dat er bij komt.

Dan nog dit:

De IJzertijd heeft een imago probleem. Neanderthalers, Romeinen, Vikingen en middeleeuwse kastelen hebben het beter voor elkaar. *Zoek mee naar het Romeins fort* en [Graaf mee naar het middeleeuws verleden](#) scoren beter dan *zo leefden mensen in de IJzertijd*. Dat is wat we merkten in de gesprekken met geïnteresseerde voorbijgangers.

Zeeland’s IJzertijd bevolking verdwijnt na de campagnes van Caesar. Wellicht niet ontoevallig omdat de Menapieërs - waarvan we aannemen dat ze ook in Zeeland woonden - de strijd aangaan met Caesar en die verliezen. Die periode benaderen vanuit het perspectief van Keltisch Gallië zou - denken wij - meer publieke interesse trekken.

Deel 5 Delen van resultaten

We hebben berichten gepost op onze Faro pagina: <https://faro.cultureelerfgoed.nl/thoughts/2227>

Beach Archaeology draaide mee in een Faro-project: *Samen werken aan participatiemogelijkheden in de archeologie*. In dat traject hebben wij onze ervaringen gedeeld en konden wij vanuit die ervaringen bijdragen aan de resultaten van dat traject. Bijvoorbeeld door gesprekken over het stroomschema over mogelijkheden voor vrijwilligers.

We hebben geïnvesteerd in goede relaties met de Zeeuwse pers (met name PZC en Omroep Zeeland) en landelijke pers. Zij hebben regelmatig berichten over ons geplaatst. Kijk bijvoorbeeld hier:

<https://www.omroepzeeland.nl/nieuws/16466217/archeologen-zoeken-strand-af-in-de-hoop-een-romeinse-haven-te-vinden>

en hier:

<https://www.pzc.nl/veere/jeroen-geeft-zijn-romeinse-schatten-aan-de-provincie-door-dit-soort-vondsten-leren-we-steeds-meer-over-onze-historie~a5ad189f/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>

We hebben gebruik gemaakt van sociale media: met name facebook en linkedin (zoekterm strandarcheologie). De communicatiemedewerkers van Erfgoed Zeeland plaatsten berichten die vervolgens herplaatst werden.

Verschillende partners plaatsten zelf berichten op eigen initiatief, ook op hun eigen websites. Kijk bijvoorbeeld hier: <https://kzgw.nl/nieuws/strandarcheologie-op-het-banjaardstrand/>

De ervaringen van Beach Archaeology waren zeer waardevol bij het opzetten en succesvol aanvragen van een subsidie voor een grensoverschrijdend project over strandzoeken aan weerszijden van het Zwin. Deze aanvraag is ingediend door Raakvlak Brugge in samenwerking met Cultuurforum Aardenburg en Erfgoed Zeeland. De subsidie is toegekend door het Scheldemondfonds. Dit project werd alvast toegelicht op de Zeeuwse Archeologie Dag van oktober 2025.

Ook de Zeeuwse Archeologie Dag van 2024 werd benut om elementen van Beach Archaeology te brengen.